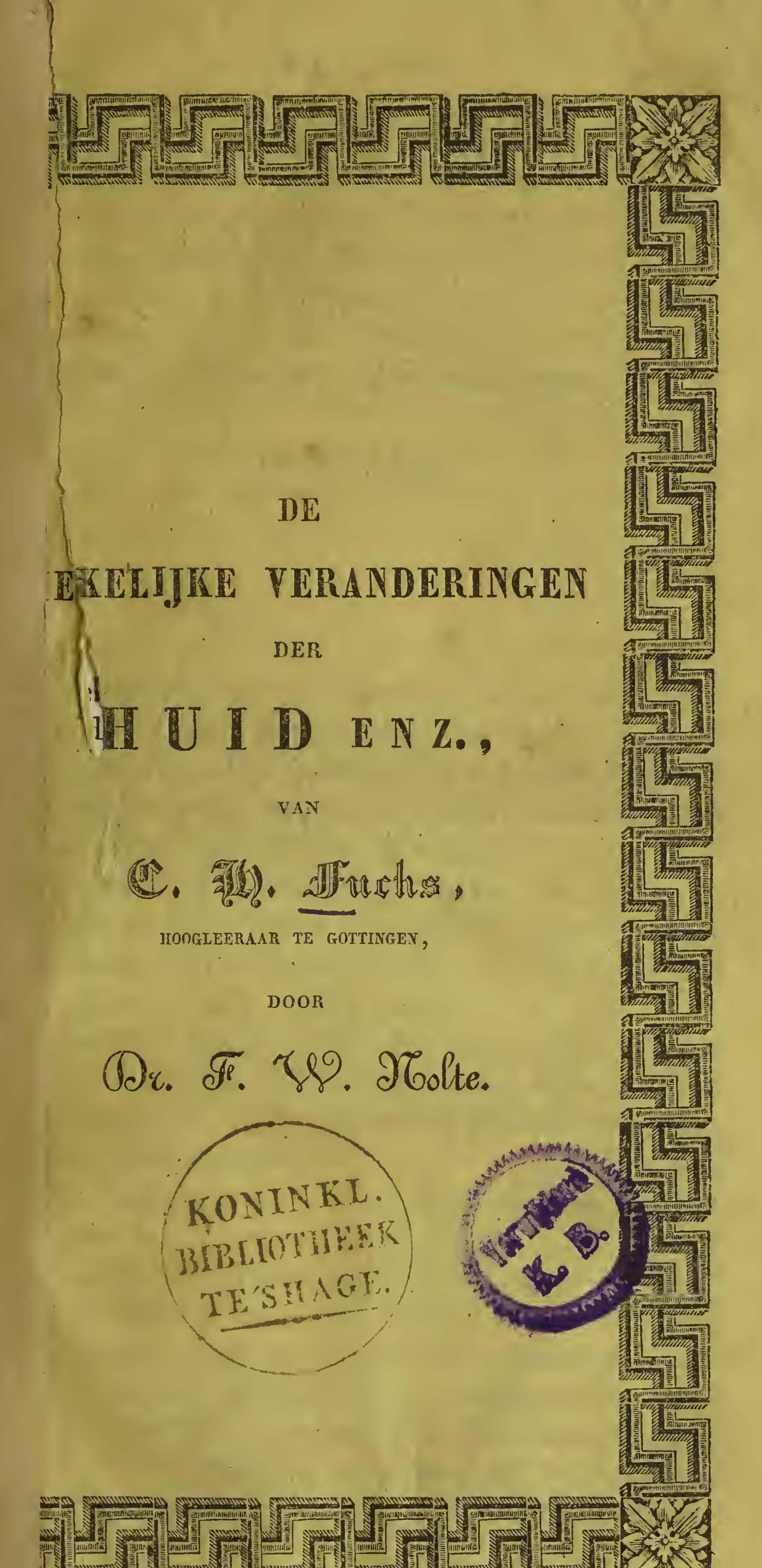

DE

EKELIJKE VERANDERINGEN

DER

HUID ENZ.,

VAN

C. H. Fuchs,

HOOGLEERAAR TE GOTTINGEN,

DOOR

Dr. F. W. Nolte.

Eerste Klasse. Dermatonoses.

Huidziekten.

De ziektegeslachten en vormen, die tot deze klasse der eigendommelijke (idiopatische), zelfstandige aandoeningen der uitwendige bekleedselen behooren, vormen door de volgende punten, waarin zij overeenstemmen, het Klassenkenmerk der Dermatonoses.

1. De huid is niet slechts de zitplaats van ziekteverschijnselen en pathologisch-anatomische veranderingen, maar tevens het punt, waarin de ziekte zich beweegt, en waarvan haar geheele verloop uitgaat.

2. De huid is bij gevolg het eerst aangegrepen en het eerst lijdende orgaan, en alle huidaandoeningen, die zich met zoogenaamde voorloopige verschijnselen vertoonen, zijn geene Dermatonoses.

3. De huidaandoening is onafhankelijk van elk bepaald lijden van andere organen en weefsels; zij vertoont zich nooit als verschijnsel eener ziekte, maar maakt altijd de ziekte zelve uit. — Hoezeer het met deze stelling in tegenspraak schijnt te zijn, dat verscheidene ziektevormen, welke wij hiertoe rekenen, menigmaal in vereeniging met ziekten van bepaalde organen waargenomen worden, b. v. chloasma hepaticum bij leverziekten, chloasma uterinum bij ziekten der vrouwelijke geslachts-

werktuigen, strophulus bij moeijelijke doorbreking der tanden enz., zoo zijn echter deze ziektevormen niet, zoo als die van de 2de en 3de klasse, verschijnselen van een bepaald lijden eens afgelegen deels, maar eigendommelijke (idiopatische) huidziekten, welke slechts in eene zekere, door de physiologisch wederkeerige verhouding verklaarbare, verwantschap met bepaalde organen staan, en welker vorming door physiologisch of ziekelijk vermeerderde werking van die organen, wel begunstigd, maar niet noodzakelijk vereischt wordt. Ten bewijze hiervan strekke vooreerst, dat zij ook zonder deze zamenstelling voorkomen; ten andere, dat zij zich aan geene bepaalde soort van lever- en baarmoederziekten houden, maar bijna alle ziekten dezer organen vergezellen kunnen; doch hoofdzakelijk, doordien zij niet zelden in vereeniging met natuurlijke, niet ziekelijke toestanden van deze organen voorkomen: zoo als chloasma uterinum bij zwangeren, strophulus bij moeijelijke doorbreking der tanden enz. — Derzelver verhouding tot hetgeen er omgaat in de deelen, waarmede zij in betrekking staan, is gelijksoortig aan die van de hepatitis tot de hersenaandoeningen, welke, dewijl zij nu en dan in vereeniging met hoofdwonden, encephalitis, typhus enz. te voorschijn komt, niet ophoudt eene idiopatische ziekte der lever te zijn.

4. De Dermatonoses zijn in het algemeen de eenvoudigste en het minst ontwikkelde onder de huidaandoeningen, en de door dezelve ontstane stoornissen in de verrigtingen, zoowel der huid als van andere organen, zijn, met weinige uitzonderingen, betrekkelijk geringer, dan bij die ziektevormen, welke tot de andere klassen behooren.

5. Menigvuldiger dan bij de, aan andere klassen behoorende geslachten en soorten, ontstaan de Dermatonoses slechts op enkele en niet zelden bepaalde en naauw beperkte plaatsen der huid.

6. De pathologisch-anatomische veranderingen, welke door dezelve in de huid en hare aanhangsels worden te weeg gebragt, betreffen dikwijls slechts de grootte, den omvang, den rijkdom aan kleurstof, den organischen zamenhang enz. (het zijn ziekelijke afwijkingen der vormende kracht: Morphonoses); óf er worden volstrekt geene tastbare veranderingen in de huid gevonden, terwijl alsdan de ziektevorm, daar het zenuwleven van dit orgaan oorspronkelijk en hoofdzakelijk gestoord is, tot de zenuwziekten der huid (Neuronoses) moet gerekend worden; óf eindelijk, veroorzaken zij veranderingen van bouw en ook nieuwe vormingen (het zijn ziekten van het bloed: Haematonoses volgens Schönlein).

Daarentegen worden alle soorten van Dermapostases en Dermexantheses tot de groote klasse der Haematonoses gerekend, omdat het bloed altijd de bron is en de geleider der secundaire, deuteropatische afscheidingen door de huid.

7. Wanneer de Dermatonoses ziekten van het bloed zijn, zoo toont zich ook bij deze, even als bij andere aandoeningen van het leven des bloeds in de huid, de neiging om afgezonderde, op zichzelve staande voortbrensels te vormen, van welke wij bij de Familie der Eczematoses meer zullen zeggen; zij is echter in het geheel nog niet zoo duidelijk bepaald, en vele soorten van deze afgezonderde voortbrengsels, bijv. de ware huidtuberkel, komen bij de eenvoudige Dermatonoses in het geheel niet voor.

8. De bepaalde chemische tegenstellingen der voortbrengselen van de afscheiding der ziekelijke huid, zoo als zij bij de Dermexantheses zich zoo duidelijk vertoonen, vindt men niet bij de Dermatonoses; en nooit wijken derzelver voortbrengsels, wat hunne hoedanigheid aangaat, zoo zeer en zoo eigendommelijk van de natuurlijke afscheidingen der huid af, als bij de meeste Dermapostases het geval is. — Hetgeen bij dezelve wordt afgeschei-

den, is aan het organismus naar evenredigheid het minst vreemd.

9. Hiermede kan men overeenbrengen, dat geen der Dermatonoses het vermogen bezit om zich door zaad voort te planten, of op eenigerlei wijze besmettelijk is. — Dat de Typhoide der huid hiervan, slechts in schijn, eene uitzondering maakt, hoop ik, waar over deze gehandeld wordt, nader aan te toonen.

10. Het geheele organismus deelt in het algemeen zelden in de ziektevormen, die hiertoe behooren: zij verloopen gewoonlijk zonder koorts. — Ontstaat er echter koorts, zoo is deze altijd slechts secundair, en rigt zich in haar karakter naar den aard der plaatselijke aandoening, naar de eigendommelijkheid der zieken enz. — Wanneer vele soorten (furunculus, anthrax enz.) hiervan eene uitzondering maken, en bij dezelve de koorts nu en dan het plaatselijk lijden voorafgaat, zoo wordt deze, door den aard en de wijze van derzelver ontstaan, bepaald, terwijl zij in zulke gevallen ophouden, zuivere Dermatonoses te zijn en overgangssoorten worden tot de Dermexantheses.

Verspreiding, Mededeeling en Zamenstelling (Complicatio).

Ofschoon vele soorten van Dermatonoses tot enkele, dikwijls kleine gedeelten der huid beperkt blijven, zoo ontbreekt het toch ook niet aan geslachten en soorten, die zich, van de plaats hunner oorsprong, naar den loop der weefsels, over groote gedeelten, ja, soms over de gansche huid uitbreiden.

Wat de mededeeling aangaat, zoo blijft, wel is waar, in de meeste gevallen en bij vele soorten, het lijden op de huid dikwijls tot enkele plaatsen derzelve beperkt; doch vele der hiertoe behoorende ziekteprocessen, b. v. de Phlogose en de Typhoide, gaan dan toch meestal, naar den zamenhang der huid, op de aangrenzende weefsels, zoo als het slijmvlies, de onder de huid gelegene spieren

enz. over. — Springsgewijze mededeeling daarentegen, verdwijning der huidaandoening en aandoening van inwendige weefsels, Metastases, komen bij de Dermatonoses slechts zelden voor, en dan nog onder omstandigheden, die reeds de voorwaarden eener toenadering tot de beide andere klassen in zich bevatten.

Dat zich de idiopatische huidaandoeningen niet zelden met andere ziekten vereenigen, en vele in een zeker verband staan met het lijden van bepaalde organen, is reeds vermeld.

Soms ziet men ook een en hetzelfde ziekteproces te gelijk in de huid en in andere weefsels voorkomen; b. v. bij Albinismus ontbreekt de kleurstof niet alleen in de huid, maar ook in het oog, en bij vele hiertoe behoorende Familiën worden nog andere zamenstellingen gevonden, waarover wij breedvoeriger spreken zullen.

Oorzaken (Aetiologie).

De oorspronkelijke kenmerken verschillen zeer, naar gelang der familiën, geslachten en soorten. — Wel is waar geven de leeftijd, het geslacht, de stand en het ambacht eene voorbeschiktheid tot verscheidene soorten, doch een bepaaldelijk overgeërfde of verkregen aanleg (habitus), welke de voorbeschiktheid tot Dermatonoses daarstelt, bestaat er niet. — De zoogenaamde constitutionele huidziekten behooren niet tot deze klasse.

Daarentegen zijn wederom vele soorten, b. v. de aangeboren ziekelijke afwijkingen der vormende kracht (vitia adnata) in zekere huisgezinnen erfelijk.

De gelegenheid gevende oorzaken voor de Dermatonoses, die eerst na de geboorte ontstaan, zijn voornamelijk dezulke, die onmiddellijk haren invloed op de huid uitoefenen, zoo als allen nadeeligen invloed, welke door mechanische, chemische of door het klimaat werkende oorzaken wordt te weeg gebragt. — De idiopatische huidziekten worden echter ook voortgebragt door zaken, die, langs andere wegen in het organismus ingevoerd,

door de huid moeten worden afgescheiden en aan dit orgaan vreemd zijn, als ook, onder zekere bepalingen, door sympatisch in het leven der huid te voorschijn geroepene veranderingen. — Zoo als reeds is aangetoond, zijn de hiertoe behoorende ziekten nimmer besmettelijk.

Beloop, Duur en Uitgang.

De Dermatonoses verloopen meest chronisch en zijn niet, zoo als in het algemeen de Dermexantheses, aan eenen bepaalden tijd gebonden. Dit verschilt echter zeer naar de verschillende familiën en soorten.

Voorzegging.

Deze is gunstiger dan bij de andere klassen; ten minste gaan de Dermatonoses, de Huid-typhoide uitgezonderd, met minder gevaar voor het leven vergezeld, ofschoon ook verscheidene, b. v. aangeborene gebreken in de vorming, Hypertrophiae en Atrophiae enz., in den regel onherstelbaar zijn.

Behandeling.

Uit een geneeskundig oogpunt beschouwd, geldt in het algemeen de stelling, dat de verschillende soorten van deze klasse, als ware huidziekten, meestal ook slechts eene op de huid werkende, uitwendige behandeling vereischen. — Deze wet lijdt echter eene uitzondering in die gevallen, waarin zij niet door onmiddellijk op de huid werkende oorzaken worden te weeg gebragt, en wordt ook aanmerkelijk gewijzigd, door derzelver vereeniging met eenig ander lijden, door de tusschenkomst van koorts, door den toevalligen invloed van verouderde huidziekten, op den algemeenen toestand van het organismus, door de dikwijls voorkomende aanwijzing om op andere organen eene afleiding te bewerken enz. Hiervan zal echter, bij de familiën en geslachten in het bijzonder, nader gesproken worden.

Verdeeling.

De verschillende ziektevormen (familiën), door welke de huid in de eerste plaats en door zichzelve lijdend

(idiopatisch) is aangedaan, worden, naar gelang zij meer de gedaante, het leven des bloeds, of het zenuwleven van de huid betreffen, en alzoo volgens Schönlein tot de klassen der *Morphen*, *Haematosen* of *Neurosen* behooren, tot drie verdeelingen: de *Morphonoses*, *Haematonoses* en *Neuronoses* der huid en harer aanhangsels gebragt.

Eerste Orde. Morphonoses der Huid.

Ziekten, welke alleen den vorm der Huid doen veranderen.

Kenmerk der Orde.

1. De huid is het lijdende deel als bekleedsel des ligchaams; noch haar vaat- of zenuwstelsel, noch haar inwendig weefsel (textuur) wordt het eerst ziekelijk aangedaan, maar hare zelfstandigheid, hare uiterlijke gedaante en haar vorm.

2. Daarom lijden ook voornamelijk, doch niet uitsluitend, die harer deelen, welke het naast zijn bij hare verrigting als algemeen omkleedsel, zoo als: de opperhuid, de haren, de nagels, de kleurstof der huid, zeldzamer de lederhuid.

3. Hare verandering is gegrond, óf op de ziekelijk vermeerderde of verminderde ontwikkeling harer zelfstandigheid, óf op de scheiding van haren organischen zamenhang. De afwijking in de vormdrift, door welke overvloed van, of gebrek aan zelfstandigheid ontstaat, kan reeds bij de eerste vorming der huid, in het embryo plaats grijpen (Teratoses), of zij heeft naderhand plaats (Hypertrophiae en Atrophiae). — Scheidingen van den zamenhang ontstaan altijd eerst in lateren tijd (Traumatoses).

4. Morphonoses der huid, die dit weefsel in zijn geheel of enkele zijner lagen aangrijpen, óf op de haren of nagels betrekking hebben, veranderen steeds den vorm en de uiterlijke gedaante der aangedane plaatsen; — dezulke daarentegen, die alleen de kleurstof betreffen, slechts hare kleur.

5. Het inwendige weefsel der huid blijft bij al de soorten, die tot deze Orde behooren, onveranderd, en men treft in hetzelve geene nieuwe, aan de gezonde huid vreemde produkten aan; gewoonlijk zijn slechts enkele deelen, welke in den gezonden toestand de huid te zamenstellen, zelden de geheele huid, op sommige plaatsen te veel of te weinig ontwikkeld, of ontbreken ook wel geheel.

6. Het vaatstelsel der huid neemt bij de Morphonoses, primair slechts in zoo verre aandeel, als het in de zelfstandigheid van enkele harer deelen indringt. — Zoo toont het zich bij eenige soorten van Naevus bovenmatig ontwikkeld, en stort het ook zijn bloed uit bij wonden der lederhuid, die er de takken van verscheuren.

Bij het grootste aantal der hier te beschrijvene soorten blijft het echter geheel werkeloos, en de Morphonoses der huid toonen nooit aan, of vergezellen nooit als zoodanig, verschijnselen van verhoogde of veranderde werkdadigheid van het vaatstelsel, temperatuurveranderingen, vermeerderden toevoer van bloed enz. — Secundair veroorzaken daarentegen verscheidene soorten dezer Orde plaatselijke, somwijlen zelfs algemeene terugwerking in de vaten.

7. Eene gelijke verhouding heeft er ten opzigte van het zenuwstelsel plaats; — wanneer deszelfs vertakkingen door kwetsing bij wonden, of door drukking bij de Hypertrophiae enz. beleedigd worden, kenmerkt het zich door pijn; echter verloopen verreweg de meeste Morphonoses der huid zonder deze.

8. De stoornissen in de levensverrigtingen, welke door de hiertoe behoorende soorten veroorzaakt worden, zijn derhalve naar evenredigheid gering. — Het afscheidings- en gevoelsvermogen der huid blijft gewoonlijk ongestoord, of wordt, even als de beweging der lijdende deelen, slechts op eene mechanische wijze verhinderd. — Misvorming is in de meeste gevallen het ergste gevolg van de Morphonoses der huid.

Verspreiding, Mededeeling en Zamenstelling.

De meeste soorten vertoonen zich slechts op enkele plaatsen der huid; weinige over groote oppervlakten, of over het geheele ligchaam. Eene mededeeling heeft geen plaats, wel echter zamenstellingen van verschillenden aard.

Oorzaken.

Sommige Morphonoses der huid zijn aangeboren; andere wederom ontstaan hoofdzakelijk door nadeelige oorzaken, die de huid als beschuttend bekleedsel van belangrijke organen treffen, b. v. door werktuigelijke beleedigingen. Hierop bestaan echter uitzonderingen, tot welke wij later zullen terugkomen. — Van vele soorten zijn ons de oorzaken van derzelver ontstaan nog geheel onbekend.

Beloop, Uitgang en Voorzegging.

Met uitzondering der wonden, verloopen bijna al de hiertoe behoorende soorten chronisch en haar duur is niet bepaald; — vele blijven zelfs het geheele leven door bestaan. — Bij de weinige terugwerking, welke in de grondstelsels des levens tegen dezelve plaats heeft, toont de natuur, behalve bij verbreking van den zamenhang, ook eene zeer geringe neiging om die te heelen, en derhalve komt genezing, zonder behulp der kunst, bij vele zelden of nimmer voor. — Daarentegen bedreigen zij ook slechts zelden het leven, tenzij zij, zoo als sommigen, tot andere ziekten overgaan. — De voorzegging is daar-

om, in betrekking tot het gevaar, gunstig; in betrekking tot de genezing daarentegen, naar gelang der afzonderlijke familiën, zeer verscheiden.

Behandeling.

Bij vele soorten vermag ook de kunst niets, of slechts, als schoonheidsmiddel, de misvorming tijdelijk te verminderen. — Waar zij helpen kan, bedient zij zich meestal van werktuigelijke heelkundige middelen, die den vorm en de gedaante het spoedigst veranderen, zonder daarom echter andere, plaatselijk aanwendbare middelen te verwerpen. — Inwendige behandeling blijft, behalve bij zamenstellingen, zonder gevolg.

Verdeeling.

Deze Orde bevat de vier natuurlijke Familiën der Teratoses of aangeborene afwijkingen der vormende kracht, der Hypertrophiae of vermeerderingen van zelfstandigheid, der Atrophiae of verdwijningen der huid, en der Traumatoses of wonden.

Eerste Familie. Teratoses.

Aangeborene afwijkingen der vormende kracht van de Huid.

Synonymen: vitia adnata. — Monstruositates. — Dys- en Theromorphen volgens Schönlein.

Kenmerken dezer Familie.

1. De hiertoe behoorende ziekten ontstaan reeds bij de vrucht, en het kind komt met dezelve ter wereld; nimmer ontstaan zij eerst naderhand, ofschoon vele ook nog na de geboorte toenemen en verschillende wijzigingen kunnen ondergaan.

2. De reden hiervan ligt daarin, dat de huid gedurende de zwangerschap op eenen lageren trap van ontwikkeling blijft staan (stremmingen in de vorming, Dysmorphoses), waardoor deze bij pas geboren kinderen in eenen toestand verkeert, welke, wel is waar, van den regel afwijkt, doch eigen is aan een zeker tijdperk van de ontwikkeling der vrucht; óf zij bestaat in volkomene afwijkingen van de normale vorming der menschelijke huid (dwalingen in de vorming, Heteromorphoses) en veroorzaken veranderingen, die ook in het Embryo haren grondvorm niet vinden. — Deze laatste schijnen soms navolgingen van de bij de dieren normale huidvorming te zijn (daarom Theromorphen volgens Schönlein).

3. Zij veroorzaken nooit eene eigendommelijke verandering in het weefsel der huid, zoo als de Haematonoses van dit orgaan die, door vorming van nieuwe ziekelijke produkten enz., voortbrengen. — Slechts weinige Teratoses hebben betrekking op de geheele huid in alle hare lagen en deelen; de meesten slechts op enkele weefsels en zelfstandigheden, welke zich tot derzelver vorming te zamen vereenigen. Tot de eerste soort behoort Adermia, van welke later. — De laatste berusten, deels op een geheel g e b r e k, of op eene onvolkomene ontwikkeling van zekere, in den gezonden toestand in of op de huid voorkomende deelen; deels op eene te s t e r k e o n t w i k k e l i n g van zoodanige deelen, welke ook behulpzaam zijn bij de vorming van de normale huid. — Er zijn Teratoses per defectum en per excessum, van welke deze met de Heteromorphoses, gene met de Dysmorphoses overeenkomen. — De nu eens ontbrekende, dan weder bovenmatig ontwikkelde deelen der huid, zijn voornamelijk de kleurstof, het vaatnet op de oppervlakte der lederhuid, de haren en de nagels. — Nooit echter komen er, bij de soorten dezer Familie, aan de gezonde huid vreemde vormingen voor; terwijl aangeborene blaren, Syphilis en dergelijken, natuurlijk geene Teratoses zijn.

4. De stoornissen in de verrigtingen, welke bij de Teratoses der huid plaats grijpen, zijn in het algemeen gering, en zij worden daarom menigvuldiger uit ijdelheid, dan uit behoefte onder geneeskundige behandeling gebragt. — Doch vele soorten komen gelijktijdig met overeenstemmende Teratoses in andere organen voor, b. v. Albinismus universalis; óf zij stellen deelen, die anders bedekt zijn, aan uiterlijken invloed bloot, zoo als bij Adermia; óf eindelijk worden zij, zoo als bij Naevus fungosus, onder zekere omstandigheden, het aantrekkingspunt voor andere ziekten, in welk geval de regel, dat zij met geene aanmerkelijke bezwaren gepaard gaan, eene

uitzondering maakt, en de aandoeningen kunnen alsdan zelfs het leven bedreigen.

5. Bijna al de hiertoe behoorende soorten blijven, aan zich zelve overgelaten, het geheele leven door; — slechts bij weinige wordt in den volgenden leeftijd, datgene weder ingehaald, wat in het levenstijdperk van de vrucht verzuimd werd.

Verspreiding, Mededeeling, Zamenstelling. Er zijn aangeborene Teratoses der huid, die zich over het geheele omkleedsel des ligchaams uitstrekken; andere blijven op enkele plaatsen beperkt, en wederom andere, die, wel is waar, slechts op afzonderlijke plaatsen, maar toch gaarne op meerdere te gelijk voorkomen. — Eene voor de geheele Familie geldende verdeelingswet van het ziekteproces, dat bij de Teratoses vereischt wordt, schijnt daarom niet te bestaan. Wat echter het vermogen om zich mede te deelen aangaat, zoo komen deze aangeborene gebreken in de vorming der huid, voornamelijk Dysmorphoses, tevens gaarne met overeenstemmende misvormingen van inwendige organen voor, en mededeeling van het lijden, hetwelk de ontwikkeling belemmert, van het eene weefsel op het andere, heeft derhalve waarschijnlijk plaats; meermalen echter van inwendige, meer belangrijke organen op de huid, dan, in eene omgekeerde rigting, van buiten naar binnen. — Of zich het ziekteproces, dat aan de Teratoses tot grond ligt, reeds in de vrucht met andere aandoeningen vereenigt, weten wij niet. Na de geboorte echter brengen vele Teratoses der huid eene voorbeschiktheid tot andere ziekten te weeg, welke zich door en in dezelve ontwikkelen en er zich mede vereenigen kunnen. — Deze zamenstellingen zijn echter bij verschillende soorten verschillend, en bij derzelver afzonderlijke behandeling zal over deze gesproken worden.

Oorzaken.

De oorzaken, die de Teratoses te weeg brengen, zijn

nog weinig bekend, omdat er nog geene waarnemingen van derzelver wording bestaan. — Al hetgeen er over haar ontstaan bekend is, is in de volgende punten vervat.

1. Kinderen van zwakke ouders lijden meer dan anderen aan aangeborene misvormingen, voornamelijk aan stremmingen in de vorming (Bildungshemmungen). — Men ziet namelijk ziekelijke, zenuwzwakke, te jonge of te oude moeders, dikwijls misvormde kinderen ter wereld brengen.

2. Alle hiertoe behoorende soorten komen menigvuldiger bij het vrouwelijke, dan bij het mannelijke geslacht voor.

3. Zij zijn erfelijk. — Moeders, die aan aangeborene misvormingen der huid lijden, baren niet zelden kinderen, die dezelfde misvormingen hebben, en Albino's brengen dikwijls Albino's voort. Menigwerf ziet men ook dat, hoewel beide ouders volkomen gezond zijn, alle of verscheidene kinderen van een huisgezin dezelfde of daarnaar gelijkende Teratoses, moedervlekken of dergelijken op de huid hebben, en het schijnt juist geene aangeborene huidziekte te moeten zijn, welke het kind van de moeder overerft. — Chaussier wil opgemerkt hebben, dat vrouwen, die aan huiduitslag lijden, dikwijls kinderen met moedervlekken baren, en mij zijn evenzoo, daarnaar gelijkende gevallen voorgekomen.

4. Hevige zielsaandoeningen der moeder begunstigen het ontstaan van Teratoses bij de vrucht. Schrik, vreugde, verdriet, toorn enz. kunnen niet alleen de vrucht in het ligchaam der moeder dooden, maar ook, wanneer zij hiertoe niet sterk genoeg werken, eene stremming in het leven en in de voortgaande ontwikkeling van enkele harer organen te weeg brengen en alzoo Dysmorphoses doen ontstaan. — Hieruit kan men verklaren, dat de Teratoses, even als eene miskraam, menigvuldiger bij buiten den echt geteelde kinderen

voorkomen. — Vereenigen zich met zulke aandoeningen nog zekere ligchamelijke voorstellingen, welke de moeder zich, door eene opgewekte verbeelding levendig inprent, zoo vertoonen deze zelfde zich dikwijls in eene misvorming van het kind, en vele Heteromorphoses hebben haar bestaan aan het zoogenaamde voorzien der vrouwen te danken. — Wanneer ik, in tegenspraak met Blondell, Roederer, Bateman en anderen, de gemoedsaandoeningen en inbeeldingen der moeder, voornamelijk in het begin der zwangerschap, als invloed hebbende op de ontwikkeling van aangeborene Teratoses bij het kind, aanneem, zoo wil ik daarom in geenen deele elke misvorming en elken Naevus aan het voorzien en de inbeelding der zwangeren toeschrijven, en stem zeer gaarne toe, dat men aan deze oorzaak vroeger te veel gewigt heeft gehecht, en dat onder de ons overgeleverde geschiedenissen meer sprookjes dan waarheid vervat zijn.

5. Ook ligchamelijke nadeelen, welke de moeder overkomen, schijnen dikwijls Teratoses te kunnen voortbrengen. Even als ter neêrdrukkende aandoeningen, zoo werken ook slecht en spaarzaam voedsel, Narcotica in overmaat gebruikt, Spirituosa en dergelijken, verlammend op de ontwikkeling der vrucht, en kunnen, even als gene, Dysmorphoses voortbrengen; en in vele gevallen heeft men zelfs werktuigelijke beleedigingen, zoo als slagen en stooten tegen het onderlijf der zwangeren, als middellijke oorzaken van het ontstaan van Teratoses bij het kind, beschouwd.

6. Merkwaardig is het, dat vele soorten van deze Familie eene zekere voorkeur toonen voor bepaalde klimaten of menschenrassen en natien. — Zoo komt Albinismus universalis voornamelijk onder de keerkringen en ook in het hooge Noorden voor en menigvuldiger bij kleurlingen, dan bij blanke menschen. — Albinismus partialis werd tot nu toe slechts bij den neger, en de aan-

geborene kaalheid, naar mijn weten, slechts bij de Joden gevonden.

Beloop en Uitgang.

Er is reeds aangemerkt, dat de Teratoses, wanneer de kunst haar geene palen stelt, gewoonlijk het geheele leven door blijven bestaan. — Slechts weinige Dysmorphoses maken hierop eene uitzondering en genezen door de natuur. Zoo ziet men bij aangeborene kaalheid, soms op het 2de jaar de haren uitwassen.

Vele der hiertoe behoorende soorten gaan in andere ziekten over, indien zij edelere deelen aan nadeeligen invloed prijs geven en in deze de ziekten verwekken, of zelve aantrekkingspunten voor ziekten van anderen oorsprong worden. — Slechts op deze indirecte wijze kunnen de Teratoses der huid den dood veroorzaken.

Voorzegging.

Slechts weinige der hier te beschrijvene ziektevormen, zoo als Adermia, Naevus fungosus enz. brengen het leven in gevaar; doch even zoo weinige zijn voor herstelling vatbaar. — In betrekking tot het laatste, hangt de voorzegging af:

1. Van den vorm. — Dysmorphoses (vitia per defectum) zijn in het algemeen erger dan Heteromorphoses (vitia per excessum), omdat de kunst gemakkelijker het overtollige verwijderen, dan het ontbrekende aanvullen kan.

2. Van de uitbreiding. — Hoe minder de huid ziekelijk is aangedaan, des te gemakkelijker is meest de heelkundige hulp.

3. Van de zitplaats. — Teratoses, die zich op plaatsen van de huid, in de nabijheid van gewigtige organen bevinden, verdragen dikwijls den hevigen indruk niet, die tot hare verwijdering noodzakelijk is.

4. Van den tijd, in welken zij onder behandeling komen. — Hoe vroeger hoe beter.

Behandeling.

Het zou aangewezen zijn, bij de Dysmorphoses het ontbrekende te herstellen, en bij de Heteromorphoses het overtollige te verwijderen; doch het eerste kan de kunst bijna nooit, en het tweede, slechts in zekere gevallen en onder de bij de voorzegging aangenomene waarborgen radicaal genezen. Waar zij het kan, bedient zij zich van uitwendige, meestal heelkundige middelen: zoo als drukking, het bijtmiddel, het mes enz. en verstoort door dezelve het voortbrengsel van de voortgaande ziekelijke vormingskracht. — Inwendige middelen blijven bij de Teratoses zonder gevolg. — Dikwijls moet men zich bij de therapeutische behandeling slechts tot het aanwenden van verzachtende en schoonheidsmiddelen beperken en het afweren van schadelijken invloed, die het lijden verergeren en den overgang tot eene andere ziekte kan veroorzaken.

Verdeeling.

Deze Familie wordt, volgens de hier boven opgegeven verscheidenheden, in twee verwantschappen (Sippschaften) verdeeld, namelijk Dysmorphoses en Heteromorphoses, of Teratoses per defectum en per excessum, stremmingen en afwijkingen in de vorming, van welke iedere, volgens de verschillende deelen der huid, op welker verandering de aandoening berust, vier ziektegeslachten bevat.

---

a. *Eerste verwantschap. Dysmorphoses.*

Stremmingen in de vorming der Huid.

Synonymen. Hemmungsbildungen der Haut; — Vitia per defectum.

Kenmerk dezer verwantschap.

Aangeboren gebrek in de vorming der huid, welke

bepaald wordt, door een staanblijven van hare ontwikkeling, op eenen lageren trap van den toestand der vrucht.

Gebrek of onvolkomene vorming van de geheele huid of van enkele harer zamenstellende deelen.

Verdeeling.

Hiertoe behooren de volgende geslachten, als: Adermia, Albinismus, Atrichia en Anonychia.

I. Geslacht. Adermia. *

Aangeboren Huidgebrek.

Geslachtskenmerk.

De huid van het geheele ligchaam of van enkele deelen, ontbreekt van de geboorte af, geheel, en de onderliggende deelen liggen bloot.

Verschijnselen.

Adermia is een gebrek, uit stremming in de vorming ontstaan, hetwelk zeer zelden voorkomt. — Naar mijn weten heeft slechts Bartholin (Hist. anat. rar. C. III. h. 5.) in een, ook bovendien monsterachtig en doodgeboren kind, de huid over het geheele ligchaam zien ontbreken; echter deelt Cordon in Roux, Journal de médec. T. 26. pag. 557. eene belangrijke waarneming mede van Adermia partialis. — Eene vrouw, die, even als haar man, volkomen gezond was, en reeds 2 welgevormde kinderen gebaard had, verloste in den ouderdom van 30 jaren, van een kind, aan hetwelk, van de knien tot de teenen, de huid ontbrak. — De bloot liggende spieren waren bij de geboorte hoogrood gekleurd en geheel gezond. — Het 4de kind van deze vrouw was wederom welgevormd; doch het 5de en 6de, even als het derde, misvormd. — De kinderen zogen niet, en de van de huid

beroofde plaatsen scheidden, door aanraking met de buitenlucht, veel etter af; tusschen den 4den en 5den dag stierven zij. De moeder zocht de oorzaak van deze misvorming in den invloed van het zien eener wond aan den hals van een varken, welke zij, gedurende hare 3de zwangerschap, dagelijks verbonden had; doch verzekerde, bij hare 5de en 6de zwangerschap niet meer aan deze wond gedacht te hebben. —

Voorzegging en Behandeling.

Volgens de boven medegedeelde ziektegeschiedenis zoude de voorzegging, ook zelfs bij Adermia partialis, zeer ongunstig zijn. — De behandeling echter bestaat in de bedekking der van de huid beroofde plaatsen voor de buitenlucht door kompressen, in het bestrijken derzelve met verzachtende oliën en pijnstillende zalven, en in eenen gepasten levensregel, ten einde de krachten te ondersteunen. — In die gevallen van Adermia, waar zij niet over te groote oppervlakten verspreid is, is genezing mogelijk.

II. Geslacht. Albinismus.

Aangeboren gebrek in de kleur der Huid.

—

Synonymen. Leucaethiopia. — Leucopathia congenita Rayer. — Achrome congénial Alib.

Geslachtskenmerk.

Van de geboorte af aan, gebrek aan kleurstof in de huid en haren, tevens met onvolkomene ontwikkeling van het vaatnet op de oppervlakte der lederhuid. — Dofwitte, melkwitte huid, vlas- of zilverkleurig haar.

Verdeeling.

Naar gelang der uitgebreidheid van gebrek aan kleurstof, onderscheiden wij 2 soorten: Albinismus universalis en partialis.

---

1. *Soort. Albinismus universalis.*

Aangeboren algemeen gebrek aan Kleurstof.

Synonymen. Leucopathia universalis Rayer. — Diegenen, welke aan dit gebrek in de vorming lijden, worden Albino's, Dondo's, witte Negers, Blafards of Kakkerlakken genaamd.

Afbeeldingen. Tab. I. 1.

Verschijnselen.

Het gebrek aan kleurstof is bij dezen ziektevorm algemeen, en bepaalt zich doorgaans niet slechts tot de huid en de haren, maar is ook in den regenboog en het vaatrijke vlies van het oog meer of min merkbaar. — De huid der Albino's is dof- en melkwit; zij mist de mengeling van het gele en roode, die bij den Europeaan, en de donkere kleur, die bij andere menschenrassen gevonden wordt. — Zij is zeer zacht en gevoelig en met een fijn wit haar bezet, zeer gelijkende naar het lanugo bij de vrucht. — Al het haar van het hoofd, den baard, de schaamdeelen, enz. is kleurloos, wit-geelachtig als vlas, zilverkleurig, somwijlen sneeuwwit; — daarbij is het zeer fijn en zacht als zijde, en meestal, zelfs bij den neger, sluik, zelden gekruld. — Ontbreekt ook de kleurstof geheel in het oog, dan is de regenboog rozenrood en de oogappel hoogrood gekleurd; dikwijls ziet men ook eenen lichtgrijzen of zeegroenen regenboog met eenen bruinachtig-rood gekleurden oog-

appel. De oogen dezer Albino's zijn altijd zeer gevoelig, en bij volkomen gemis aan kleurstof, geheel lichtschuw. Bij dag zien zij bijna niets; doch beter dan eenig ander mensch, in de schemering en bij nacht; zij knip-oogen onophoudelijk; de oogappel is voortdurend in eene trillende beweging, en werkt er een sterk licht op hunne oogen, zoo ontstaat ligt oogontsteking. Daarbij komt, dat Albino's gewoonlijk zwak en klein zijn, en zich laat ontwikkelen; zij zijn gevoeliger voor eene mindere temperatuur, en ook meer onderhevig aan zinkingachtige aandoeningen, en andere ziekten der ademhaling, dan andere menschen. — Ook de geestvermogens blijven soms op eenen lageren trap van ontwikkeling staan. — De werktuigen tot de spijsvertering daarentegen lijden niet, en de slijmvliezen en afscheidingen zijn normaal gekleurd.

Erkenning.

Van Leucophlegmasia, chlorosis en andere ziekten, die zich door eene bleeke huid kenmerken, onderscheidt het Albinismus zich gemakkelijk, doordien het aangeboren is, door de ontkleuring der haren, door de veranderingen in het oog, door de normale kleur der slijmvliezen enz.

Oorzaken.

Albinismus, altijd aangeboren zijnde, is meestal erfelijk. — Albino's brengen onderling weder Albino's voort; met gezonden nu eens Albino's, dan wederom normaal gekleurde kinderen, en niet zelden ziet men, zonder dat de ouders aan Leucopathia lijden, alle of de meeste kinderen van een huisgezin met deze stremming in de vorming geboren worden. — Wat echter, de erfelijkheid uitgenomen, zijne vorming begunstigen kan, is nog weinig bekend. — Men hield het vroeger, als eigen aan het ethiopische ras; thans heeft men echter in alle stammen, en dus ook in Europa, Albino's gevonden, hoewel zij onder gekleurde

menschen en in warme luchtstreken menigvuldiger voorkomen; zoo als b. v. in Biafara, aan de westkust van Afrika, aan de landengte van Panama enz. — In Europa daarentegen schijnt het Albinismus meer in de noordelijke dan zuidelijke landen aanwezig te zijn. — Vele moeders, die van Albino's verlosten, gaven als oorzaak hiervan eenen hevigen schrik of het zoogenaamde voorzien op; de meeste echter wisten geene zoodanige oorzaak aan te toonen.

Beloop, Duur en Uitgang.

Het aangeboren gebrek aan kleurstof duurt het geheele leven door, en daar Albino's gewoonlijk zwak en zeer gevoelig voor uiterlijken invloed zijn, bereiken zij zelden eenen hoogen ouderdom. Indien zij ook de kinderjaren doorkomen, hebben zij toch in de jongelingsjaren en huwbaren leeftijd veel aanleg tot borstziekten, en zij sterven hier te lande meestal aan tering. Somwijlen worden zij ook blind, ten gevolge van dikwijls wederkeerende oogontsteking.

Voorzegging.

Albinismus is ongeneeslijk; — of echter het leven meer of minder, vroeg of laat door hetzelve in gevaar gebragt wordt, hangt af van den graad van deszelfs volkomenheid, van het geheele gestel der zieken, den toestand hunner ademhalingswerktuigen, en van hunnen ouderdom. — De tijd der jongelingschap is hun altijd gevaarlijk; doch wanneer zij het 30ste jaar voorbij zijn, staan zij niet veel meer dan andere menschen aan gevaar bloot.

Lijkopening.

Ofschoon ik eigenlijk geene beschrijving eener lijkopening van menschelijke Albino's ken, zoo is toch ontegenzeggelijk de ontkleuring der huid en der haren gelegen in gebrek aan kleurstof, en in de eerste schijnt te gelijker tijd het vaatnet der lederhuid minder, dan in den natuurlijken staat, ontwikkeld te zijn, daar hetzelve anders,

door de doorschijnende opperhuid rood doorschijnen en de huid niet die melkwitte kleur hebben zoude. De roode kleur in den regenboog en oogappel, wordt echter te weeg gebragt door het indringen van bloed in het regenboog- en adervlies en verbleekt na den dood.

Behandeling.

Eene tegen de vormingsgebreken zelve werkende therapeutische behandeling bestaat er niet. — De geneesheer heeft slechts schadelijkheden, voor welke de Albino gevoeliger is, dan anderen, van hem af te weren, de oogen voor een te sterk licht te bewaren, verkoudheid, hevige inspanning en dergelijken te voorkomen, en ook ligte borstaandoeningen zorgvuldig te behandelen. — Voornamelijk vereischen zoodanige menschen omtrent den tijd der jongelingschap, wat den levensregel aangaat, groote opmerkzaamheid.

---

1. *Soort. Albinismus partialis.* *

Aangeboren gedeeltelijk gebrek aan Kleurstof.

Synonymen. Leucopathia partialis Rayer. — Vitiligo congéniale Cazen. — De aan dezen ziektevorm lijdende voorwerpen worden in de koloniën Nègres pies genoemd.

Afbeeldingen. Tab. I. 2.

Verschijnselen.

Slechts enkele, nu eens grootere dan eens kleinere plaatsen der huid van verschillende ligchaamsdeelen, zijn van de geboorte af, van hare natuurlijke kleurstof beroofd, en van eene melkwitte kleur, terwijl de overige huid onveranderd blijft. — De haren, welke op de ontkleurde plaatsen groeijen, zijn wit, zoo als die van volkomene Albino's, terwijl die, welke op de gezonde

huid opkomen, normaal gekleurd zijn. — De oogen zijn niet aangedaan, en alle verrigtingen der inwendige organen blijven ongestoord.

Oorzaken.

Men heeft dezen zonderlingen ziektevorm tot heden slechts bij Negers gevonden, en ook nog bij deze komt hij veel zeldzamer voor, dan de eerste soort van Albinismus. — Wat zijne oorzaken aangaat; deze zijn nog geheel in het duister, en mij is nog geen geval bekend, dat een Albino met eene zwarte vrouw eenen Nègre pie zoude voortgebragt hebben. Uit zulke huwelijken worden gewoonlijk geheele Negers of ware Albino's geboren. — Evenwel zoude ook Albinismus partialis erfelijk zijn.

Beloop en Behandeling.

De misvorming blijft het geheele leven door bestaan, zonder echter daarom, zoo als Albinismus universalis, te kort te doen aan de ligchaamskracht en den welstand der aangedane personen. — Elke behandeling is vruchteloos.

III. Geslacht Atrichia. *

Aangeborene Kaalheid.

—

Synonymen. Alopecia, calvities adnata.

Geslachtskenmerk.

De in den natuurlijken toestand behaarde deelen der huid, in het bijzonder die van het hoofd, zijn van de geboorte af aan kaal.

Verschijnselen.

De kinderen worden met een geheel kaal hoofd geboren; zeldzamer neemt men, bij eenen anders normalen groei van het haar, enkele kale plekken waar. — De

kale huid is glad, en met betrekking tot de kleur en het weefsel onveranderd. — Somwijlen herstelt zich deze misvorming in lateren tijd, en de haren komen te voorschijn; in andere gevallen blijft echter de misvorming het geheele leven door bestaan, en ook die plaatsen, welke gewoonlijk met de huwbare jaren met haar begroeijen, blijven kaal. — Danz zag 2 volwassen menschen, die, behalve alle haren, ook de tanden misten. — Steinnig daarentegen heeft 2 zusters gezien, die over het geheele ligchaam kaal waren, zonder echter eenig gebrek aan het gebit te hebben.

Oorzaken.

Men heeft deze zeldzaam voorkomende stremming der vorming in beide geslachten waargenomen en haar voorkomen bij broeder en zuster (Steinnig) bewijst, dat zij erfelijk is. — Ook is het opmerkenswaardig, dat zoowel deze, als de door Danz waargenomen gevallen, Joden betroffen.

Beloop en Uitgang.

Wanneer de natuur, zoo als somwijlen waargenomen is, het verzuimde later weder inhaalt, zoo geschiedt dit gewoonlijk tusschen het eerste en tweede jaar. — Vertoont zich na de voleindiging der eerste tandwording nog geen haargroei, dan kan men genoegzaam vaststellen, dat de misvorming wel het geheele leven zal blijven bestaan.

Behandeling.

Slechts in die gevallen, in welke de natuur zelve, door het opkomen van enkele haren, hare pogingen te kennen geeft om de misvorming te herstellen, vermogen welligt wasschingen met versterkende en opwekkende middelen den groei van het haar te bevorderen en te bespoedigen. — In alle andere gevallen blijft elke behandeling vruchteloos.

IV. Geslacht. Anonychia. *

Aangeboren gebrek der Nagels.

—

Geslachtskenmerk.

Enkele of alle nagels der vingers en teenen ontbreken van de geboorte af aan geheel, of zij zijn slechts gedeeltelijk aanwezig. Naar mijn weten, wordt van deze zeer zeldzaam voorkomende stremming in de vorming, slechts één geval aangetoond in een preparaat, hetwelk zich volgens Otto, in het anatomisch museum te Berlijn bevindt. Hoe echter hierbij de vingers en teenen gevormd zijn, weet ik niet.

Behandeling.

De kunst zal hier even zoo weinig, als in het voorgaande geslacht te weeg brengen, tenzij mogelijk ook hier de natuur het verzuimde tracht te herstellen, en dan ook nog zal de kunst den groei der nagels niet onmiddellijk bevorderen kunnen, maar door mechanische middelen, voor derzelver natuurlijke vorming moeten zorgen.

—

b. *Tweede verwantschap. Heteromorphoses.*

Afdwalingen in de vormende kracht der Huid.

—

Synonymen. Missbildungen. — Theromorphen Schönl. — Vitia per excessum.

Verwantschapskenmerk.

Aangeborene gebreken in de vorming der huid, ten gevolge van een afwijken harer ontwikkeling bij de vrucht, in zoodanige rigtingen, die aan de normale menschelijke vorming vreemd zijn. Misvormingen der huid,

door afwijkende, tegennatuurlijke ontwikkeling van enkele, haar te zamen stellende deelen.

Verdeeling.

Deze verwantschap bevat de geslachten Naevus, Ochthiasis, Polytrichia en Polonychia.

V. Geslacht. Naevus.

De Moedervlek.

Synonymen. Macula materna. — Metrocelis Good. — Envie. — Tache congéniale. — Motherspots. — Fancy-marks.

Geslachtskenmerk.

Aangeborene kleurveranderingen van enkele plaatsen der huid, nu eens vlak, dan wederom verheven, welke niet door ontkleuring, maar door vermeerdering van kleuring, — door overmatige afscheiding van kleurstof, door te sterke ontwikkeling van het vaatstelsel op de oppervlakte der lederhuid veroorzaakt worden.

Verdeeling.

Er zijn twee verschillende soorten van moedervlekken: Naevus spilus en vascularis, welke ieder wederom in 2 variëteiten vervallen.

---

1. *Soort. Naevus spilus.*

De Kleurstofvlek.

Synonymen. Spilus, moles. — Naevus simplex. — Tache pigmentaire.

Kenmerken.

Vlekken en verhevenheden op de huid, van eene donker-gele, bruine, graauwe, of zwarte kleur en somwijlen met haren bezet, die, onafhankelijk van eenigen invloed op het vaatstelsel, steeds dezelfde kleur behouden, en noch pijn, jeuking enzv., noch eenige andere stoornissen in de verrigtingen te weeg brengen.

---

1. *Variëteit. Naevus spilus simplex.*

De eenvoudige Kleurstofvlek.

Synonymen. Naevus lenticularis Plenk. — Naev. sigillum Sauvages. — Einfaches Muttermaal, Fleckenmaal, Linsenmaal.

Afbeeldingen. Tab. I. 3.

Verschijnselen.

Grootere of kleinere, nu eens regelmatig ronde, dan wederom onregelmatig gevormde vlekken, van eene gele tot zwarte kleur, die dikwijls alleen, doch ook dikwijls in grooter aantal, aan alle ligchaamsdeelen, voornamelijk echter het liefst aan het gezigt, den hals, den nek en de onderste ledematen voorkomen. — Zij zijn niet boven de huid verheven en soms met enkele borstelige haren bezet. Hare kleur verandert door drukking niet, en blijft gewoonlijk in alle omstandigheden, het geheele leven door, dezelfde; slechts somtijds wordt zij langzamerhand, met den toenemenden ouderdom, iets donkerder of lichter. Zij zijn zeer verschillend in omvang en kunnen zich van de grootte van eenen speldenknop, tot over geheele ligchaamsdeelen uitstrekken. — Nooit verwekken zij jeuking of pijn, en worden ook nimmer de zitplaats van andere ziekelijke veranderingen.

2. *Variëteit. Naevus spilus figuratus.*

De verhevene Kleurstofvlek.

Synonymen. Naevus tuberculosus Plenk. — Knotenmaal, Mutterzeichen.

Afbeeldingen. Tab. I. 4.

Verschijnselen.

Grootere of kleinere zachte verhevenheden over de huid, van eene grijsachtige, bruine of zwarte kleur en zeer verschillende gedaanten, in welke de opgewekte verbeeldingskracht van het volk het beeld van de verschillendste dingen pleegt te zien, b. v. van eene muis, eene spin, een blad enz., gewoonlijk met enkele lange, somwijlen ook met talrijke korte haren bezet en voor het overige, zoo als in den vorigen ziektevorm, onveranderlijk en zonder pijn. — Terwijl de eenvoudige kleurstofvlekken voornamelijk in grooter aantal bij dezelfde personen voorkomen en zich dikwijls aan het aangezigt vertoonen, vindt men deze variëteit meest enkel aan den romp en de ledematen.

---

2. *Soort. Naevus vascularis.*

De Bloedvlek.

Synonymen. Naevus sanguineus. — Naevus varicodes Walther. — Naevus vasculaire Cazenave en Rayer. —

Kenmerken.

Aangeborene vlekken en verhevenheden der huid, van eene roode of blaauwe kleur, en zonder dat er op dezelve haren groeijen; deze vlekken en verhevenheden

staan onder den invloed van het vaatstelsel en worden, naar gelang van den meerderen of minderen toevoer, lichter of hooger gekleurd, vallen te zamen, of rigten zich op, in één woord veranderen geheel; zij verwekken niet zelden jeuking en pijn, en ontaarden somwijlen in andere ziekelijke toestanden.

---

1. *Variëteit. Naevus vascularis flammeus.*

De eenvoudige Bloedvlek.

Synonymien. Naevus maternus Sauvag. — Feuermaal. — Tache de vin.

Afbeeldingen. Tab. I. 5.

Verschijnselen.

Vlekken van eene onbepaalde grootte en gedaante, doch gewoonlijk van tamelijk grooten omvang, welke het menigvuldigst in het aangezigt voorkomen, niet boven de huid verheven, en van eene hoog roode of rood- blaauwachtige kleur zijn. — Al wat den bloedsomloop versnellen kan, zoo als verhitting, het wrijven der vlekken, de maandstonden enz. veroorzaakt, dat zij hooger van kleur worden, en dat de plaats der huid, welke zij innemen, ligt opzwelt. Al wat nederdrukkend op het huidvaatstelsel werkt, zoo als drukking, koude, schrik enz. doet dezelve daarentegen lichter van kleur worden. — Terwijl zij zich bij het pas geboren kind slechts als lichtroode vlekken voordoen, worden zij met der tijd hooger van kleur, en in den hoogen ouderdom wederom bleeker, dan zij in den huwbaren leeftijd waren. — De over dezelve heen liggende opperhuid is meestal gerimpeld, even als saffiaanleder; bij verhittingen verwekken zij meestal eene ligte branding en jeu-

king, terwijl zij bij kwetsing aanmerkelijk bloeden; aanhoudend geprikkeld, kunnen zij zelfs in kwaadaardige zweren overgaan. — Hebben zij hare zitplaats in de nabijheid van slijmvliezen, zoo verspreiden zij zich ook niet zelden in deze. — Even als eenvoudige kleurstofvlekken, komen ook de zoogenaamde vuurvlekken dikwijls op meerdere plaatsen der huid, bij dezelfde personen te gelijk voor.

2. *Variëteit. Naevus vascularis fungosus.*

De sponsachtige Bloedvlek.

—

Synonymen. Naevus cavernosus et malignus Plenk. — Naevus telangiectasiodes Walther. — Telangiectasiae congenitae. — Angeborne Schwammgewächse Graefe. — Schwammmaal, Telangiectasien. — Tumeurs érectiles Dupuytren.

Afbeeldingen. Tab. I. 6.

Verschijnselen.

Kleine of grootere verhevenheden, voornamelijk in het aangezigt, aan de lippen en wangen, van eene verschillende gedaante, veel gelijkende naar kleine stukjes spons, aardbeziën, kersen, hanenkammen enz. en van eene roode of blaauwe kleur, die nog meer in het oog loopt, dan bij den vorigen vorm, en onder den invloed van het vaatstelsel staat. — Op eene werktuigelijke wijze geprikkeld, bij verhittingen, gedurende den tijd der maandstonden, in het voorjaar enz., wordt niet alleen de kleur sterker, maar ook de verhevenheden zelve worden merkelijk dikker, zwellen op, bieden meer weêrstand en worden pijnlijker. — Bij kwetsingen derzelve,

ontlasten zij eene aanmerkelijke hoeveelheid bloeds, en kunnen, wanneer zij dikwijls geprikkeld worden, of wanneer andere ziekteprocessen in dezelve plaats grijpen, tot aanmerkelijke bloedsponsgezwellen ontaarden, welke den dood ten gevolge hebben kunnen. Even als de eenvoudige bloedvlek, gaan ook deze dikwijls over op de in de nabijheid gelegene slijmvliezen, of zij ontstaan primair in dezelve b. v. op de inwendige oppervlakte der lippen; meestal worden zij, even als de verhevene kleurstofvlekken, slechts op zichzelven staande gevonden.

Erkenning.

Het geslacht Naevus is gemakkelijk, doordien hetzelve aangeboren is, van alle andere veranderingen der huid, welke naar hetzelve gelijken, te onderscheiden.

Oorzaken.

Dienaangaande komt alles in aanmerking, hetgeen bij deze Familie in het algemeen gezegd is. — Moedervlekken zijn erfelijk; het meest bij het vrouwelijke geslacht, en komen dikwijls bij kinderen van zwakke ouders voor; doch niet zelden kan men niets aangaande hare eerste oorzaak opsporen. Bijna bij geen ander vormingsgebrek hoort men zoo dikwijls de verzekering van het voorzien der moeder, als bij Naevus; doch gewoonlijk herinnert men zich dit eerst na de geboorte van het ziekelijk aangedane kind, en wanneer men de vlekken met die dingen vergelijkt, welke de moeder zoude hebben voorzien, en welke de Naevi zouden moeten verbeelden, zoo behoort er, van de 10 gevallen ten minste 9 malen, zoo als Sömmering zegt, even zoo veel verbeeldingskracht toe, hierop eenige gelijkenis te vinden, als er tot de daarstelling van zoodanige misvormingen voorondersteld wordt.

Beloop en Uitgang.

Tenzij de kunst dezelve verwijdert, blijven de meeste moedervlekken, zonder merkbare veranderingen, het geheele leven door bestaan. — Evenwel heeft men bij

vele vormen derzelve, en in enkele gevallen ook, de volgende uitgangen waargenomen:

1. Volkomene genezing. — Naevi der eerste soort verdwijnen bijna nooit door opslurping der in de huid afgescheidene kleurstof; menigvuldiger ziet men eenvoudige bloedvlekken van eenen kleinen omvang wederom verdwijnen, terwijl hare kleur langzamerhand lichter, en eindelijk dezelfde wordt, als die der natuurlijke huid.

2. Gedeeltelijke genezing. — In zeer zeldzame gevallen ziet men ook Naevi vasculares fungosi verdroogen, en hunne roode of blaauwe kleur in eene bruine of zwarte veranderen; insgelijks houden zij op te bloeden, verliezen hunne veerkracht, en blijven aldus, als doode ligchamen, meer op de verhevene kleurstofvlekken gelijkende, op de huid staan.

3. Andere ziekten. — Deze uitgang komt slechts bij de 2de soort voor. — Rayer zag eene groote vuurvlek in ontsteking geraken en in eene veel etter en bloed afscheidende zweer overgaan, welke eerst na verloop van eenige weken, met een misvormd, in de beweging hinderend litteeken, genas. Het meeste echter komt overgang tot eene andere ziekelijke vorming bij Naevus vasc. fungosus voor. Dezen ziet men niet zelden, dikwijls na werktuigelijke prikkeling, dikwijls onder den invloed eener Dyskrasie, der klierziekte namelijk, het menigvuldigste echter zonder eenige oorzaak, spoedig in uitgebreidheid en omvang toenemen, pijnlijk worden, en eindelijk de teedere opperhuid doen vaneen barsten. Uit zijn bogtig en celachtig weefsel ontstaan alsdan rijkelijke verbloedingen; uit de openingen verheffen zich zachte, donker gekleurde, sponsachtige uitgroeisels, welke insgelijks bloed ontlasten; de ontaarding gaat voort ten koste der omliggende deelen — in één woord, hij is Fungus haematodes geworden.

4. Dood. Slechts door den overgang van Naevus

vascularis in ver uitgebreide verzweringen of Fungus haematodes, is de doodelijke uitgang mogelijk.

Voorzegging.

Naevus spilus is niet gevaarlijk, doch moeijelijk te genezen; bij Naevus vascularis neemt men menigvuldiger genezing waar, doch hij wordt ook nog somtijds — namelijk Naevus vasc. fung. — gevaarlijk voor de zieken. — Buitendien zal de genezing zoo veel te èerder gelukken, hoe kleiner de moedervlek is; hoe eerder hij onder behandeling komt; hoe minder zijne zitplaats de aanwending van gepaste middelen hindert, enz. De overgang der Naevi in andere ziekten, voornamelijk in Fung. haemat. maakt de voorzegging altijd veel ongunstiger.

Lijkopening.

Een naauwkeurig onderzoek wijst, als zitplaats van alle eigenlijke moedervlekken, het vaatnet en slijmvlies van Malpighius aan. — Naevus spilus ontstaat door tegennatuurlijk vermeerderde afscheiding van kleurstof; Naevus vascularis, door eene bovenmatige ontwikkeling der vaten. — Bij Naevus spilus simpl. vertoonen zich, behalve de ophooping eener donkere kleurstof in het Malpighiaansche slijmvlies, geene veranderingen van de ziekelijke plaatsen der huid; bij Naev .spil. figuratus daarentegen, zijn tevens de oppervlakkige lagen der lederhuid losgemaakt, welke alsdan de verhevenheid boven de huid vormen. De haren, die bij beide variëteiten voorkomen, hebben hunne wortels gedeeltelijk in de lederhuid, gedeeltelijk in het celweefsel onder de huid. — De eenvoudige bloedvlek wordt door zeer digte, voornamelijk aderlijke vertakkingen, op de oppervlakte der lederhuid gevormd. — Bij Neav. vasc. fungosus echter, verwikkelen zich talrijke, van het rete vasculare afkomende slagaderen en aderen tot een boven de huid uitstekend net, in hetwelk zich de enkele uiteinden der vaten tot kleine, met bloed gevulde zakjes en cellen verwijden. Uit deze cellen, welke, wanneer de Telangiectasie tot Fungus haematodes

overgaat, voornamelijk in omvang toenemen, komen gevaarlijke bloedingen voort en in dezelve wortelen de sponsachtige uitwassen.

Behandeling.

Naevus spilus vereischt geene behandeling, daar hij ook doorgaans geene bezwaren veroorzaakt, en de misvorming door de eenige middelen, welke hem zeker verwijderen, namelijk het mes en het brandmiddel, meer vermeerderd dan verminderd wordt. — Of niet ook bij denzelven, even als de bij de bloedvlekken, met goed gevolg aangewende inenting der koepokstof op de ziekelijk aangedane plaatsen der huid, van goede uitwerking zoude zijn, zullen proefnemingen nader moeten aantoonen. — Als schoonheidsmiddel moet vermeld worden, het tatouëren der vlekken met kleuren, welke zoo veel mogelijk die der gezonde huid nabij komen.

Naevus vascularis flammeus verdwijnt, wanneer hij vroegtijdig onder behandeling komt, niet zelden door het aanhoudend gebruik van koude, zamentrekkende middelen en eene zachte drukking, welke ik met goed gevolg heb aangewend. — Waar deze niet baten, de kinderen al te jong zijn, en de zitplaats der vlekken in de nabijheid van het oog enz. geene tegenaanwijzing wordt, beproeve men, bij niet te groote en toch mismaakte vlekken, de vermelde wijze der Vaccinatie, bij welke men natuurlijk de steken zoo digt moet maken, dat door het ontstaan der pokken, de geheele verandering verstoord wordt. — Uitgebreide vlekken van deze soort echter, moet men liever niet aldus aangrijpen, en zich wachten, dezelve tot verzwering te doen overgaan. — Wordt dit werkelijk het geval, dan moet de zweer volgens de regels der Heelkunde behandeld, het verlies van zelfstandigheid door eene gepaste behandeling verholpen en de regelmatige vorming van het likteeken zoo veel mogelijk bevorderd worden.

Het meest komt geneeskundige hulp te stade bij Naev.

vasc. fungosus, daar deze steeds de kiem van eene voor het leven gevaarlijke aandoening bij zich draagt. — Is deszelfs verhevenheid boven de huid gering, doch de grondvlakte breed, zoo doen ook hier de drukking door omwikkelde bladen lood, en een geschikt verband, veel nut, en zal men in koude, zamentrekkende middelen, zoo als loodazijn, aluin, mineraal- zuren enz., gepaste hulpmiddelen vinden. — Men moet slechts op zijne hoede zijn, dat door de aanhoudende drukking geene ontsteking of ontvelling der gezwellen veroorzaakt en daardoor deszelfs ontaarding bevorderd worde. — Hebben daarentegen de Telangiectasien eene smalle grondvlakte, dan kan men dezelve spoediger door onderbinding verwijderen; sponsgezwellen echter, die eene te breede grondvlakte hebben, en voor de drukking te ver ontwikkeld zijn, of ook dezulke, die reeds tot Fungus haematodes overgaan, vereischen de wegneming met het mes, hetwelk hier steeds verkieslijker dan het brandmiddel is. — De methode van Wardrop, om den stam van het naar de ontaarding loopende bloedvat te onderbinden, moet men slechts dan beproeven, wanneer de zitplaats en grootte de uitroeijing van denzelven niet toelaten. — De bloedstortingen uit bloedvlekken vereischen, naar gelang van haren aard en hevigheid, koude, bloedstelpende middelen, de binding of het gloeijend ijzer.

VI. Geslacht. Ochthiasis.

Aangeborene vetgezwellen der Huid.

Etymologie: van Ὄχθος, Heuvel, Uitwas, Wrat.
Synonymen. Excrescentiae cutis adnatae. — Li-

poma cutis adnata. — Naevus lipomatodes Walther. — Naevus molluscíformis Rayer.

Afbeeldingen. Tab. I. 7.

Kenmerken.

Aangeborene uitwassen en aanhangsels der huid, veroorzaakt door eene te sterke ontwikkeling van enkele plaatsen der vet- en lederhuid. — Zij zijn nu eens enkel, dan wederom zeer talrijk, van verschillende grootte en gedaante, zonder pijn; gewoonlijk behouden zij de kleur der huid, doch zijn ook soms, door zamenstelling met Naevus spilus, donker gekleurd, en alsdan dikwijls met haren bezet.

Verschijnselen.

Op de huid van pasgeborene kinderen vertoonen zich gezwellen, die of afzonderlijk staan en dan het meest aan het hoofd of in den omtrek van het heiligbeen voorkomen, of zeer talrijk zijn, en over groote oppervlakten der huid, ja zelfs over het geheele ligchaam verspreid zijn. — In het eerste geval hield het volk dezelve voor horens, staarten enz.; in het laatste, mismaken zij het ligchaam soms zoozeer, dat de bijgeloovige wereld voorheen wel in verzoeking konde komen, de menschelijke afkomst van deze, aldus misvormde kinderen, te betwijfelen. — Deze uitwassen zijn van zeer verschillende gedaanten, dikwijls in die van eenen halven kogel, dan wederom kegel- en tepelvormig, of, en dit heeft bijna altijd plaats, wanneer zij iets grooter in omvang zijn, gesteeld, of in de gedaante eener flesch of kolf; zij zijn op het gevoel tamelijk vast, even als een meer of min harde vetklomp, veroorzaken noch van zelve, noch door drukking eenige pijn; zij rigten zich niet op, en de huid laat zich wel met, maar niet over hen heen bewegen. — Hunne kleur is meestal, — ten minste in 2 door mij waargenomene gevallen, — gelijk aan die der huid of licht aardkleurig; somwijlen echter zijn zij, zoowel als de plaats, op welke zij

zitten, donkergeel, bruin en zelfs zwart gekleurd en ook wel met haren bezet (Walther, Rayer); of hunne zamenstelling met Naevus toont zich door talrijke plekken van kleurstof tusschen de vetgezwellen (Bartholin, Buffon). De grootte dezer huiduitwassen is zeer verschillend; zijn zij enkel, dan hebben zij dikwijls reeds bij de geboorte eenen grooten omvang; zijn zij daarentegen zeer talrijk, dan is hun omvang bij het pasgeboren kind niet aanmerkelijk, en verschilt van die eens hennepkorrels tot die eener walnoot. — In het vervolg echter groeijen zij (ten minste eenige derzelve) niet zelden tot eene ongehoorde grootte, en verwekken alsdan door hunne zwaarte en door de belemmeringen, welke zij in de vrije beweging des ligchaams veroorzaken, groote bezwaren. — Een zoodanig gezwel, hetwelk bij de geboorte slechts de grootte eener walnoot had, woog, toen Walther het bij eenen 19 jarigen zieke wegnam, van 16-18 pond. Doch niet altijd nemen zij aldus toe, en bij mijne beide zieken, van welke de een 30 en de ander 60 jaren oud was, was er geen te vinden, die meer dan een' duim in middellijn had. — Over het algemeen genomen, oefent Ochtiasis, de vermelde belemmeringen in de bewegingen uitgenomen, geenen nadeeligen invloed uit.

Erkenning.

Walther heeft de aangeborene spekgezwellen der huid voor eene soort van Naevus gehouden; doch, ofschoon ik ook toestem, dat Ochthiasis dikwijls met Naevus verbonden is, zoo geloof ik toch, beide als verschillende geslachten te moeten beschrijven, omdat de eigenlijke moedervlek met het onder de huid gelegene celweefsel en de diepere lagen der lederhuid, welke, zoo als alle verschijnselen bewijzen, bij Ochtiasis voornamelijk lijden, volstrekt niets gemeen heeft en daarentegen bij de spekgezwellen der huid, de bij Naevus karakteristieke afscheidingen van kleurstof enz. op de leder-

huid, dikwijls ontbreken. — Een eenigzins naauwkeuriger onderzoek laat het uitgangspunt der ziekte en tevens de erkenning niet lang in twijfel. — Even zoo gemakkelijk is Ochtiasis van onder de huid liggende vetgezwellen te onderscheiden, die zelden of nooit aangeboren zijn, zich niet met de huid bewegen, maar deze over zich heen laten schuiven, nooit eene kleurverandering in de huid toonen enz. — Hoedanig zich echter de aangeborene vetgezwellen der huid, van wratten, Molluscum en Lepra tuberculosa onderscheiden, zal later aangetoond worden.

Oorzaken.

Al hetgeen Naevus te weeg kan brengen, veroorzaakt ook wel Ochtiasis; doch er is mij geen voorbeeld bekend, dat hare erfelijkheid bewees.

Beloop en Uitgang.

Wanneer de vetgezwellen der huid niet door de kunst verwijderd worden, zoo blijven zij het geheele leven door bestaan, en kunnen, zoo als reeds aangehaald is, eene zeer aanmerkelijke grootte bereiken. — Hun toenemen aan zelfstandigheid heeft voor het overige bij verschillende zieken meer of minder snel plaats, en terwijl van meerdere gezwellen het eene aanmerkelijk toeneemt, blijft dikwijls een ander, dat zich in zijne nabijheid bevindt, onveranderd. — Eene vrijwillige vermindering is nog nooit waargenomen. Indien de gezwellen beleedigd worden, zoo kunnen zij, even als het geval van Walther bewijst, in vrij hardnekkige verzwering overgaan, en daardoor zelfs het leven bedreigen. — Anders echter zijn zij slechts zeer wanstaltig, bij eenen grooten omvang lastig, en belemmeren de beweging der deelen, aan welke zij zich bevinden.

Voorzegging.

Voor het leven gewoonlijk zonder gevaar zijnde, kunnen de aangeborene vetgezwellen der huid slechts door eene heelkundige kunstbewerking verwijderd worden, en de

voorzegging van deze is zoo veel te gunstiger, hoe minder talrijk en kleiner de gezwellen, hoe verder zij van gewigtige organen afgelegen zijn, en hoe beter het gestel en de overige toestand enz. van den zieke is. — Gaan groote gezwellen, welke de uitsnijding niet toelaten, in verzwering over, en ontstaat er uitteringkoorts (febris hectica), zoo wordt de voorzegging ongunstig.

L ij k o p e n i n g.

Snijdt men een aangeboren vetgezwel der huid door midden, zoo onderscheidt men 3 verschillende zelfstandigheden, waarvan de 2 eerste eene dubbele schil vormen, en de derde de kern van het gezwel uitmaakt. — Het buitenste omkleedsel is de opperhuid, welke gewoonlijk iets dikker en harder is, dan in den natuurlijken toestand, en onder welke zich, in die gevallen, waar Ochtiasis zich met Naevus te gelijk voordoet, de kleurende stof bevindt. Het 2de omkleedsel is de eigenlijke lederhuid; terwijl de kern uit meer of min hard vet bestaat, hetwelk door middel van den hals van het gezwel, met het onder de huid gelegene celweefsel te zamenhangt, en daardoor een uitwas der vethuid blijkt te zijn, dat in eene zakvormige verwijding van de omgevende huid opgenomen wordt. In kleine gezwellen maakt de harde en, zoo het schijnt, verdikte lederhuid bijna alleen hunne geheele zelfstandigheid uit, en de witte kern is zeer klein; bij groote uitwassen daarentegen behoudt de laatste de overhand, en zet zij de omgevende lederhuid aanmerkelijk uit. Altijd is de lederhuid met het vet vergroeid en nooit ziet men, dat de vetmassa, even als bij de tumores cystici, door een eigen vlies omgeven wordt.

B e h a n d e l i n g.

Ochtiasis vereischt altijd werktuigelijke, heelkundige hulp, namelijk drukking, binding of uitsnijding. — Door aanwending van de eerste kan men, wel is waar, het gezwel nooit doen verdwijnen; doch bij kinderen en

zieken, welke het mes schuwen, den voortgang van hetzelve beletten. De binding kan men slechts bij, naar evenredigheid kleine en gesteelde vetgezwellen der huid, aanwenden, en ook dan zelfs nog verdient het mes de voorkeur. — Met hetzelve bereikt men het spoedigste zijn oogmerk, en bij groote gezwellen is het de eenige aanwendbare geneeswijze. Wanneer de uitwassen zeer talrijk zijn, mag men het voorzeker slechts bij dezulke aanwenden, welke het bezwaarlijkste zijn, of in verzwering overgaan; ook opereert men niet gaarne bij zwakke kinderen. — Daar het hier geen uitpellen uit de diepte, doch slechts het wegnemen met ééne snede betreft, zoo is de operatie gemakkelijk, doch de bloeding bij groote gezwellen dikwijls aanmerkelijk. — Men behoeft niet voor wederkeering te vreezen en de wonden heelen, hoewel zelden per primam intentionem, toch meestal goed.

VII. Geslacht. Polytrichia. *

Aangeborene Harigheid.

Synonymen. Hirsuties adnata. — Ook gedeeltelijk Naevus pilaris.

Kenmerken.

Enkele, anders onbehaarde deelen der huid, of het geheele ligchaam van pasgeboren kinderen zijn, zonder dat zich aan de huid zelve eenige verandering laat opmerken, met haren bewassen.

Verschijnselen en Waarnemingen.

Deze ziektevorm, welke zeer veel overeenkomst heeft met den, met haren begroeiden Naevus spilus, heeft voorzeker vele sprookjes van wanschepsels met wolven-, varkens-, beeren-koppen enz. doen ontstaan, die wij

in den mond des volks en in de geschriften der middeleeuwen vinden, en schijnt menigvuldiger voor te komen, dan Atrichia. — Felix Plater zag 2 kinderen van eenen zwaar behaarden vader, die beide in het aangezigt en het jongere meisje nog bovendien op den rug, met haren begroeid waren; Bartholin eenen geheel en al behaarden knaap; Bang eenen Hemicephalus, die op alle ligchaamsdeelen enkele opstaande borstelige haren had, en Gilibert eene lange met haren bezette streep op den rug van een kind. — Ruggieri verhaalt ons het geval van een 27 jarig meisje, welke van de borsten tot aan de knien, even als een poedelhond, met zwarte, wollige, digte en borstelige haren bedekt was, en Bichat van eenen man, die van de geboorte af, borstelige haren, even als varkensstekels, op het gezigt had. — De misvorming uitgenomen, veroorzaakt Polytrichia geenerlei bezwaarnissen.

Erkenning.

Men onderscheidt de vermelde misvorming van den dikwijls met haren bezetten Naevus spilus, door het behouden der natuurlijke kleur van de aangedane plaatsen der huid en door hare meestal grootere uitgebreidheid.

Oorzaken.

De waarneming van Plater duidt erfelijkheid aan; andere oorzaken zijn ons onbekend.

Beloop en Uitgang.

De aandoening blijft het geheele leven door bestaan, en met de toenemende jaren worden ook de haren langer en sterker.

Behandeling.

Eene radicale behandeling, namelijk door vernieling der haarwortels, kan men, wegens de uitgebreidheid der misvorming over groote oppervlakten, niet aanwenden. — Als palliatief werkend middel kan men zich bedienen van het scheermes, of van eenen dunnen, met zwavelwaterstofgas verzadigden brij van ongebluschten

kalk, welken men over de huid smeert en na eenige minuten, tegelijk met de haren, door middel van den vinger kan wegstrijken (Böttger).

VIII. Geslacht. Polonychia. *

Overtollige Nagels.

—

Kenmerken.

Gewrichten, aan welke zich in den natuurlijken staat geene nagels bevinden, zijn van de geboorte af aan met nagelvormige hoornplaten bedekt.

Ik ken slechts een geval van dien aard. — Ash zag een 12 jarig meisje, hetwelk niet alleen de natuurlijke nagels aan vingers en teenen, maar bijna aan alle gewrichten hoornplaten had, van welke die aan de knien en ellebogen 4 duim lang waren. Zij vielen van tijd tot tijd met stukken af, en groeiden weder op nieuw aan.

Alle behandeling blijft vruchteloos.

Tweede Familie. Hypertrophiae.

Vermeerderingen van zelfstandigheid der Huid.

Synonymen. Übernährungen, regelwidrige Vergrösserungen Meckel.

Kenmerken.

1. Een der zamenstellende deelen der huid, of meerdere derzelve tegelijk, neemt in zelfstandigheid, grootte, omvang en dikte toe, zonder dat het weefsel daarbij in hoedanigheid veranderd wordt; — de opperhuid wordt dikker; de huidtepeltjes groeijen, door eene bovenmatige ontwikkeling, boven de gelijke oppervlakte der overige huid op; de haren bereiken eene ongewone lengte enz., doch de inwendige zamenhang der huid (structuur) blijft normaal: er worden geene nieuwe, vreemde vormingen in haar weefsel gevonden. — In den eersten oogopslag, schijnt dit evenwel bij de meesten het geval te zijn; zoo wordt b. v. de opperhuid bij likdoorns en hoornachtige uitwassen, welke wij hiertoe rekenen, zeer hard; doch de oorzaak hiervan ligt alleen in de vorming der menigvuldige lagen van normale hoornstof, welke in dunne platen, buigzaam en doorschijnend zijn; doch, wanneer meerdere derzelve op elkander liggen, zich hard, ruw en ondoorschijnend voordoen.

2. Deze vermeerderingen van zelfstandigheid der huid gaan langzamerhand voort, en wel zonder dat dezelve door verhoogde werking van het vaatstelsel, vermeerderden toevoer van bloed of ontsteking, voorafgegaan waren of begeleid worden. — Vandaar dat de aangedane plaatsen der huid er niet rood uitzien, en zich het ziekteproces zelfs voornamelijk op zoodanige weefsels der huid, zoo als de opperhuid, nagels en haren plaatst, welke geene vaten hebben en derhalve niet rood kunnen worden of in ontsteking overgaan. — Men heeft zich dus vergist, wanneer men vele soorten van deze Familie voor chronische ontstekingen of hare uitgangen gehouden heeft.

3. De Hypertrophiae nemen nooit groote plaatsen of de geheele huid in, maar zij beperken zich gewoonlijk tot kleine omschrevene plekken. Vele van hare soorten toonen hierbij eene bepaalde neiging tot omschrevene, afgezonderde vormingen, welke men bij de meeste huidziekten aantreft, en krijgen daardoor het aanzien van nieuwe voortbrengsels op de huid, b. v. de wratten en hoornachtige uitwassen. — Door een ontleedkundig onderzoek en de organische chemie zal men dezelve echter gemakkelijk als tegennatuurlijke vergrootingen van normale deelen der huid kunnen aantoonen.

4. De stoornissen in de verrigtingen, welke de hiertoe behoorende ziektevormen te weeg brengen, zijn doorgaans onbeduidend: want, indien ook de afscheidingswerkdadigheid en het gevoelvermogen van de aangedane plaatsen der huid langzamerhand verdwijnen, zoo zijn de Hypertrophiae over te kleine oppervlakten verspreid, dan dat dit van eenig belang zoude kunnen wezen. — Menigvuldiger maken zij, als werktuigelijke beletsels, de beweging moeijelijk, of brengen door drukking op dezelve pijn, zwelling, ja zelfs ontsteking en verettering der onderliggende deelen te weeg.

5. Haar verloop is chronisch en zonder koorts, zonder eenige stoornis in inwendige organen.

Verspreiding, Mededeeling en Zamenstelling.

Dat het vermogen der Hypertrophiae der huid om zich te verspreiden gering is, is reeds vermeld; — slechts van de wratten ziet men somtijds, dat zij zich in groot aantal bij denzelfden persoon bevinden, en zich, uit geheel onbekende oorzaken, over verschillende gedeelten der huid verspreiden. — Vermogen, om zich mede te deelen, bezitten zij echter in het geheel niet, en uitgenomen de ontsteking, die door drukking somwijlen in nabij gelegene deelen ontstaat, neemt men geene zamenstelling bij dezelve waar.

Oorzaken.

Voornamelijk geeft eene weeke, zachte huid eene zekere voorbeschiktheid tot Hypertrophiae, en vandaar komen de hiertoe behoorende ziektevormen het meest bij vrouwen en kinderen voor. — De gelegenheid gevende oorzaken bestaan gewoonlijk in werktuigelijke inwerkingen, zoo als eene lang aanhoudende drukking, doch die niet sterk genoeg is om ontsteking te verwekken. — Evenwel zijn er ook andere soorten, die niet op deze wijze ontstaan, b. v. wratten, de Hypertrophiae der haren enz., van welke de eerste oorzaken harer wording nog geheel onbekend zijn.

Beloop en Uitgang.

De Hypertrophiae verloopen meestal chronisch, en blijven niet zelden het geheele leven door bestaan. — Zijn zij tot op eene zekere hoogte gekomen, zoo blijven zij dikwijls staan, of de verhevenheden stooten zich af en groeijen weder op nieuw aan. — Des niet te min gaan vele der hiertoe behoorende ziektevormen ook wel van zelve in genezing over, indien slechts de schadelijkheden verwijderd worden, welke hen hebben doen ontstaan of onderhouden. Zeldzaam geschiedt zulks door opslorping van de overvloedige massa, doch meermalen wordt deze afgestooten en wederom normale zelfstandig-

heid gevormd. — Het eerste heeft doorgaans plaats bij Hypertrophiae van de lederhuid; het laatste bij die van hoornachtige weefsels. — Slechts weinige soorten gaan in andere ziekten over. — Bij Hypertrophiae der opperhuid wordt bij het geslacht Clavus, door drukking op dezelve, somwijlen ontsteking en verettering der onderliggende lederhuid te weeg gebragt. De likdoorn zweert uit; doch de verettering kan zelfs de beenderen aandoen en Caries veroorzaken.

Voorzegging.

Geene Hypertrophiae der huid zijn gevaarlijk, en de meeste ligt te herstellen.

Behandeling.

Bij die ziektevormen, die door werktuigelijken invloed ontstaan en onderhouden worden, moet voor alles de aanwijzing aan de oorzaak beantwoorden; — dikwijls is het verwijderen van schadelijken invloed, der drukking enz. reeds tot wegneming van het ongemak toereikende. Is dit echter het geval niet, dan vereischt de eigenlijke aanwijzing der ziekte, dat de reeds aanwezige overvloedige zelfstandigheid vernietigd en de vorming van nieuwe, belet worde. Zeldzamer gelukt het, de uitgezette huiddeelen te doen verdwijnen door middelen, welke de opslorping aanzetten; doch bij vele soorten bewijst evenwel het Jodium goede diensten. Menigvuldiger zoekt men de afstooting der Hypertrophiae te bewerkstelligen en bedient zich dan, of van verweekende, of van sterk prikkelende middelen; het spoedigste en zekerste echter helpt het mes van den heelkundige; slechts moet men, om de wederkeering te voorkomen, de Hypertrophiae tot op den wortel toe uitroeijen. Nieuwe bovenmatige ver menigvuldiging van zelfstandigheid wordt bij de verschillende geslachten ook op verschillende wijzen verhinderd; doch bij vele vormen levert juist dit de grootste zwarigheid in de genezing op. — Eene zuiver plaatselijke behandeling is bij de Hypertrophiae der

huid steeds voldoende; nooit vorderen zij eene algemeene inwendige.

Verdeeling.

Mij zijn 6 verschillende Hypertrophiae der huid en derzelver aanhangsels bekend, die het mij dunkt als even zoo vele geslachten (Tyloma, Clavus, Dermatokeras, Verruca, Trichauxe en Onychauxe) te moeten aanhalen, ofschoon ook de 3 eerste het meest de opperhuid aandoen; zij verschillen onderling te zeer, dan dat ik dezelve als onderdeelen van een geslacht zoude kunnen behandelen.

I. Geslacht. Tyloma.

Het Eelt.

Synonymen. *Τύλοι*, callositates. — Tylosis calleux Alib. — Durillon.

Afbeeldingen. Tab. II. 1.

Kenmerken.

Onregelmatig gevormde verdikkingen van enkele plaatsen der opperhuid, door drukking te weeg gebragt, en van eene normale of wit-geelachtige kleur.

Verschijnselen.

Op verscheidene plaatsen der huid, doch voornamelijk in de handpalmen, aan de voetzolen en aan de hielen, wordt de opperhuid in verschillenden omvang dikker, neemt in hardheid toe, en verheft zich langzamerhand, in eenen onregelmatigen vorm, over de gelijke oppervlakte der omliggende deelen. — De kleur van deze opgezette verhevenheden is somwijlen die van de natuurlijke huid, doch menigvuldiger wit-geelachtig; op het gevoel zijn zij droog en vast, en het gevoels-

vermogen is bij dezelve vernietigd. Zonder pijn te verwekken, kan men tamelijk dikke lagen van de eeltachtige opperhuid wegsnijden. — Doch ofschoon het eelt ook gevoelloos is, zoo verwekt het toch niet te min, door drukking op de onderliggende deelen, zoo als bij het gaan, arbeiden enz. pijn. — Bovendien verhindert het nog de beweging der aangedane deelen, daar de verdikte opperhuid hare buigzaamheid verliest.

O o r z a k e n.

Eene lange, aanhoudende drukking is steeds de oorzaak van Tyloma; — het vormt zich in de handen door het aanhoudend arbeiden met grove werktuigen, aan de voetzolen door het barrevoets loopen, aan de knieën door het menigvuldig knielen enz.

U i t g a n g.

Wanneer de oorzaken, welke het eelt te weeg brengen, ophouden, verdwijnt het gewoonlijk van zelf, terwijl zich de verdikte opperhuid in dikke hoornachtige platen loslaat, en zich, onder dezelve, wederom de normaal gevormde epidermis vertoont. — Slechts zelden ontstaat er, door drukking, ontsteking en verettering der onderliggende lederhuid.

B e h a n d e l i n g.

De aandoening komt het meest bij de lagere standen voor, en zelden wendt men hulp tegen dezelve aan. — Verwijdering der oorzaken en verweekende baden en stovingen, inwrijvingen met olie enz. zijn voldoende om haar spoedig te doen verdwijnen.

II. Geslacht. Clavus.

De Likdoorn.

—

S y n o n y m e n. Gemursa Plinius (?). — Condyloma clavus Sauvages. Spina pedum. — Tylosis gompheux et

bulbeux Alibert. — Cors aux pieds. — Oeil de pic. — Corns. — Hühneraugen. — Eksteroogen.

Afbeeldingen. Tab. II. 1. a. 1. b.

Kenmerken.

Kleine, ronde, zeer harde verdikkingen der opperhuid, teenen en voetzolen, welke zich in de onderliggende lederhuid vastwortelen en, door prikkeling derzelve, hevige pijn verwekken.

Verschijnselen.

De likdorens zijn min of meer verschillend van gedaante, naar mate zij hunne zitplaats aan de teenen en voetzolen, of tusschen de teenen hebben. — In het eerste geval zijn zij rond, veel gelijkende naar eenen spijkerkop, op het gevoel droog en hard, gewoonlijk van eene geelachtige kleur, en hebben in huu middelpunt eenen naar de lederhuid toe kegelvormig verlengde kern, welke zich in dezelve inplant. De likdorens zelve zijn gevoelloos en men kan, even als van de wratten, zonder pijn te veroorzaken, platen van de aangedane opperhuid afsnijden; brengt men daarentegen eene drukking op hen te weeg, zoo verwekt de in de lederhuid ingedrongene kern, in deze eene hevige pijn. Dikwijls zijn zij, door eene smalle spleet, van de omgevende normale opperhuid afgescheiden, doch ook dikwijls ziet men, dat zij onmiddellijk in haar overgaan. — Likdorens, welke zich tusschen de teenen bevinden, zijn daarentegen, wegens de gedurige afscheiding dezer plaatsen, op het gevoel weeker en vochtiger, puilen niet uit, doch liggen in de huid ingedrukt; derzelver omtrek is witachtig en de graauwe kern donkerder gekleurd. Voor het overige staan zij gelijk aan diegene, welke zich op de teenen bevinden en de pijn, door de drukking veroorzaakt, is nog heviger. — Door aanhoudende drukking op de eksteroogen, gaat de geprikkelde lederhuid niet zelden tot ontsteking over; eene donkere roode kleur omgeeft alsdan dezelve; de geheele teen

zwelt op; de pijn houdt aan, is stekend, borend, en dikwijls ontstaat er verettering, die niet slechts den likdoorn uitstooten, maar de lederhuid doorboren, en de onderliggende pezen, gewrichten en beenderen aangrijpen kan.

Erkenning.

De likdoorns worden van het eelt onderscheiden door hunne zitplaats, den minderen omvang, de ronde gedaante, de donkere, kegelvormige, in de lederhuid gedrongen kern, en de meerdere pijn. Zij verhouden zich tot de lederhuid even als vreemde ligchamen (nagels, clavi), die in dezelve ingedrongen zijn, terwijl het eelt gelijk een vreemd, op de lederhuid liggend ligchaam werkt.

Oorzaken.

Alle likdoorns worden voortgebragt door de drukking, welke het dragen van te naauwe of te korte schoenen onmiddellijk of middellijk, door de tegen elkander aan gedrukte teenen, op de huid uitoefent. — Vandaar dat zij meer bij de hoogere standen en wel voornamelijk bij vrouwen voorkomen; nooit ziet men dezelve bij lieden die barrevoets loopen.

Uitgangen.

De likdoorns kunnen in volkomen genezing overgaan: in hunne eerste ontwikkeling door opslorping der verdikte opperhuid, later slechts door geheele afstooting derzelve. Deze uitgang kan ook vrijwillig plaats hebben, indien slechts de eerste oorzaken verwijderd worden; evenwel blijft altijd eene groote neiging tot hunne terugkeering bestaan. — Houdt echter de drukking bij geheel gevormde likdorens aan, wordt de prikkeling nog daarenboven verhoogd door inspanning en sterk bijtende middelen, zoo kunnen zij, zoo als reeds gezegd is, ook in andere ziekten, ontsteking der lederhuid enz. eindigen, en beenversterving der kootjes, ja zelfs den dood veroorzaken.

L ij k o p e n i n g.

Onderzoekt men den likdoorn bij lijken, zoo bevindt men, dat dezelve uit eene verdikking en verharding eener ronde laag der opperhuid bestaat, welker regtstandige middellijn, die in het midden het aanmerkelijkste is, dikwijls meer dan 2 lijnen bedraagt, en naar den omtrek toe langzamerhand afneemt. — Dienvolgens zit de likdoren niet met eene gelijke oppervlakte op de lederhuid, doch drukt zich met zijne kielvormige punt in eene ten koste van hare dikte gevormde uitholling. In deze uitholling bevindt zich dikwijls eenig uitgestort bloed; somwijlen ontstaat in dezelve ontsteking en verettering, van geringer of grooter uitgebreidheid. De zelfstandigheid van den likdoren zelven is gelijksoortiger, weeker en buigzamer in de diepte, terwijl zij op de, tegen de lucht gekeerde oppervlakte daarentegen, ruwer en brozer is, en zich in enkele lagen ontleden laat; hare structuur en de reuk, welken zij bij het verbranden van zich geeft, toonen duidelijk aan, dat hare bestanddeelen hoornachtig zijn.

B e h a n d e l i n g.

Menschen, die veel te loopen hebben, behoeden zich het best voor eksteroogen, door het dragen van gemakkelijke schoenen en door inwrijvingen met kaarsvet. — Zijn zij echter reeds aanwezig, zoo is een niet te eng schoeisel eene der eerste voorwaarden tot derzelver genezing, en dikwijls is hiertoe alleen voldoende, dat men den likdoorn, door middel van een dik, week stuk leder, hetwelk denzelven in eene opening opneemt, van verdere drukking bevrijdt. — Is dit echter niet het geval, zoo moet het aangedane gedeelte der opperhuid verwijderd worden. Somwijlen gelukt het, afstooting en genezing derzelve te bewerkstelligen door eenvoudig de buitenste harde lagen weg te snijden, door verweekende voetbaden en door inwrijvingen met eene sterke zalf uit jodium; in de meeste gevallen moet echter de likdoorn uit de

verdieping der lederhuid, in welke hij ingedrongen is, met het mes ten voorschijn gehaald worden: eene kunstbewerking, die in verouderde gevallen dikwijls moeijelijk, pijnlijk en niet zonder gevaar is. — Men heeft op dezelve tetanus en koudvuur zien volgen. — Evenwel verdient zij altijd nog den voorrang boven de in vroeger tijd tot verdrijving van eksteroogen aangewende bijtmiddelen, de sterk werkende likdorenpleisters enz., die aan een gelijk gevaar, veel minder zekerheid voor het gevolg, dan het mes verbinden; men moet slechts den likdoren eerst door verweekende voetbaden en diergelijken voorbereiden en de kunstbewerking zelve met de noodige voorzigtigheid verrigten. — Ontsteking en verettering moeten eerst door eene ontstekingwerende behandeling gematigd worden; voor de terugkeering echter van het gebrek behoedt de vermijding der aangehaalde oorzaken.

III. Geslacht. Dermatokeras.

Het Hoornuitwas.

Synonymen. Cornua humana. — Ichthyosis cornea Will. — Ichtyose cornée arietine Alibert. — Productions cornées Rayer. — Horens.

Afbeeldingen. Tab. II. 2.

Kenmerken.

Harde, uit talrijke platen van een hoornachtig weefsel bestaande uitwassen, nu eens uit eene slijmklier, dan eens uit de oppervlakte der huid opwassende, van verschillenden, dikwijls zeer aanmerkelijken omvang, en veelvuldige, meest kegelvormige gedaanten.

Verschijnselen.

Het menigvuldigst aan de behaarde deelen van het

hoofd, op het voorhoofd, dikwijls ook aan het handvatsel des borstbeens, zeldzamer aan andere ligchaamsdeelen, in het gezigt, aan de ledematen, aan de voorhuid der roede enz., vormen zich in den aanvang weeke, doch, aan de lucht blootgesteld, verhardende hoornmassa's, die langzaam aan zelfstandigheid toenemen en vaak eenen zeer aanmerkelijken omvang bereiken. — Zij ontstaan dikwijls nadat een grooter of kleiner gezwel der weeke deelen, b. v. eene wrat, een spekgezwel enz., is voorafgegaan; dikwijls echter ook zonder deze. — Wanneer zij uit een gezwel voortspruiten, zijn zij in haar ontkiemen met een dun, bastachtig vlies overtrokken, hetwelk echter later nog slechts de grondvlakte omvat, en als eene verdikte opperhuid, het horenuitwas aan de lederhuid verbindt. Nooit zitten deze horens dieper dan in de huid en zij zijn dienvolgens met deze bewegelijk. — Zij zijn meestal donker, bruin- of zwartachtig gekleurd, bestaan duidelijk uit verscheidene, onregelmatig over elkander liggende platen, van welke de inwendige altijd weeker en losser dan de uitwendige zijn, en hebben meestal eene kegelvormige gedaante; somtijds zijn zij, even als de horens van eenen ram, om haren as gedraaid. — Zij bereiken dikwijls de aanmerkelijke lengte van 5, 6, ja zelfs 9 duim (Alibert); doch ook altijd is alsdan de omvang naar verhouding breed. — Behalve door hun gewigt brengen zij gewoonlijk geene bezwaarnissen te weeg; slechts somwijlen schijnt de huid onder dezelve aangedaan, en is de grondvlakte bij aanraking pijnlijk; Rayer spreekt zelfs van uitzwering der onderliggende weeke deelen. — Niet zelden worden deze horenuitwassen van zelve of door uitwendig geweld afgestooten, en groeijen weder op nieuw aan. Zoo leefde er, onder anderen, in het district Miltenberg, eene oude vrouw, bij welke dit afstooten en weder opkomen van eenen zeer grooten horen op het voorhoofd, zich meermalen in haar leven, en wel in tamelijk regelmatige

tusschentijden van eenige jaren, opvolgde. — Gewoonlijk bevindt zich bij een' en denzelfden persoon slechts één zoodanige horen; doch Ingrassias en Leigh hebben er ook meerdere naast elkander gezien, en er zijn eenige gevallen bekend, in welke Dermatokeras met Hypertrophia der nagels te zamen bestonden; waarop wij later terug zullen komen.

O o r z a k e n.

Men heeft deze niet zeldzaam voorkomende aandoening menigvuldiger bij vrouwen dan bij mannen, en meestal eerst in eenen gevorderden ouderdom waargenomen. — In vele gevallen gaven werktuigelijke indruksels, kwetsingen en diergelijken, aanleiding tot derzelver ontwikkeling en somwijlen ontstonden zij ook uit likteekens; gewoonlijk echter kon men geene gelegenheid gevende oorzaak aantoonen.

B e l o o p en U i t g a n g.

Doorgaans blijven de hoornuitwassen, wanneer zij eenmaal tot op eene zekere hoogte gekomen zijn, onveranderd; somtijds worden zij, zoo als vermeld is, afgestooten, om weder op nieuw op te komen; dat echter een zoodanige hoorn van zelf losliet en hierop genezing gevolgd zij, is mij niet bekend. — Of de door Rayer vermelde verettering van de onder het uitwas gelegene lederhuid, door de verwoesting van deze, den hoorn niet geheel en al zoude kunnen verdrijven, en of deze verettering niet een kwaadaardig karakter zoude kunnen aannemen, zouden nadere waarnemingen moeten leeren.

L ij k o p e n i n g.

De hoornuitwassen wortelen nooit onder, maar altijd in de huid; zij ontstaan dikwijls uit vergroote slijmklieren (want als zoodanig vertoonen zich de wratten en gezwellen, die derzelver verschijning menigmaal vooruitgaan), doch ook dikwijls vormen zij zich op de effene, te voren onveranderde huid, of uit likteekens. — In het eerste geval is de grondvlakte in eenen zak besloten van

de uitgezette slijmklier in de eigenlijke lederhuid; in het tweede wordt dezelve slechts op de oppervlakte der lederhuid vastgehouden door de verdikte opperhuid, welke zich tegen den hoorn aan plaatst en in denzelven overgaat. Hier, even als vroeger, berust overigens de aandoening op eene bovenmatige, met het geheele karakter van Hypertrophia zich kenmerkende vorming van hoornachtige zelfstandigheid. Zij is wezentlijk, in die gevallen, waar dezelve op de oppervlakte der lederhuid ontstaat, even als de likdoorn, welks veel kleinere kegel deszelfs punt naar binnen keert, eene Hypertrophia der opperhuid, die, in hare ontwikkeling naar buiten, door geene drukking belemmerd wordende, door altijd nieuw gevormde platen van hoornstof, welke de reeds bestaande voor zich uitdrijven, dikwijls tot eene zoo aanmerkelijke grootte aangroeit.

Behandeling.

De geheele uitsnijding van het uitwas is de eenige geneeswijze, van welke men zich eenig goed gevolg beloven kan; zij moet echter niet slechts den horen, maar ook den bodem, op welken deze wortelt, de onderliggende huid namelijk, wegnemen, en zelfs dan staat nog te vreezen, dat zich de ziekte weder uit het likteeken ontwikkelen zal.

IV. Geslacht. Verruca.

De Wrat.

Synonymen. *Ὄχϑος.* — Porrus. — Verrue. — Warts.

Afbeeldingen. Tab. II. 3.

Kenmerken.

Vrij harde, drooge, ronde uitwassen der huid, voor-

namelijk aan de handen, welke veroorzaakt worden door Hypertrophia van enkele deelen der zoogenaamde huidtepeltjes, en door verdikking der opperhuid.

Verschijnselen.

Zonder eenig pijnlijk gevoel te veroorzaken, vormen zich, nu eens enkele, dan wederom in meer of minder groot aantal, voornamelijk aan de vingers en handen, doch ook aan andere deelen, en hier en daar over het geheele ligchaam verspreid, kleine, van de grootte eens speldenknops tot die eener hazelnoot, verschillende verhevenheden, die de normale kleur der huid hebben of iets donkerder zijn, vrij vast, en voornamelijk op derzelver oppervlakte, op het gevoel hard zijn, meestal in de gedaante van eenen halven kogel, doch ook somtijds meer kegelvormig, vlak of speenvormig, en zelfs ongevoelig voor eene vrij harde drukking. — Zij groeijen langzaam en bereiken zelden eene aanmerkelijke grootte; de huid, welke haar omgeeft en op welke zij óf met eene breede grondvlakte rusten (Verrucae sessiles), óf, hoewel zeldzamer, met eenen dunnen steel hangen (Anachordon), blijft geheel en al onveranderd. — Indien zij eenen geruimen tijd blijven bestaan en b. v. door groven handenarbeid dikwijls geprikkeld worden, zoo springen zij ligtelijk aan derzelver harde en met de verdikte opperhuid overtrokkene punt open, bekomen bersten en kloven, en verdeelen zich ten laatste tot diep in de zelfstandigheid, in talrijke buisvormige deelen, die op de oppervlakte der wrat, in de gedaante van struiken uit elkander gaan (kroonwratten, Myrmecia, Verrucae madidae). Zij zijn alsdan ook op het gevoel minder hard en droog, en in de tusschenruimten der enkele buisjes, die wit gekleurd en gevoelig zijn, wordt eene het huidsmeer gelijkende, klevige vloeistof afgescheiden. De aldus gevormde wratten zijn somwijlen vrij pijnlijk, terwijl de ongespletene, wegens het dikke bekleedsel der opperhuid, zelfs minder gevoeligheid dan de overige huid

bezitten. — Intusschen belemmeren de eene zoowel als de andere, wanneer zij aan de gewrichten zitten, de beweging en misvormen de huid.

Erkenning.

De wratten zijn nooit aangeboren, en hierdoor onderscheiden zij zich reeds van Ochthiasis. — Bovendien zijn de vetgezwellen der huid gewoonlijk veel grooter, meestal gesteeld, komen meer aan andere ligchaamsdeelen dan aan de handen voor, zijn niet zelden zamengesteld met Naevus, worden door de lederhuid en het onder de huid gelegene celweefsel gevormd, en zijn dierhalve niet, even als de wratten, wezentlijke, slechts op de huid zittende uitwassen der lederhuid, maar zij zijn dieper gelegen. — Hunne inwendige zamenhang is, zoo als wij later zullen zien, wezentlijk verschillend van dien der wratten.

Oorzaken.

De oorzaken der wratten zijn nog zeer in het duister. — Men ziet dezelve in beide geslachten en in elken leeftijd, doch menigvuldiger bij vrouwen, kinderen en jonge lieden. — Haar menigvuldiger voorkomen bij menschen, die nooit handschoenen dragen, hard arbeiden en zich niet behoorlijk reinigen, en hare vooringenomenheid voor de huid der handen, schijnen te bewijzen, dat prikkeling der lederhuid haar ontstaan begunstigt; doch niet zelden verschijnen talrijke wratten zonder deze voorwaarden. Besmetting, zoo als die door het volk aangenomen wordt, heeft geen plaats.

Beloop en Uitgang.

De wratten verblijven eenen onbepaald langen tijd op de huid, en verdwijnen dan dikwijls van zelven, terwijl zij langzamerhand aan omvang verminderen en wederom opgeslorpt worden of, hoewel zeldzamer, verdroogen en afvallen. In beide gevallen laten zij geene likteekens achter. — Nooit ontaarden wratten in andere ziekten, en wanneer men ook vroeger van eene verruca

maligna sprak en uit wratten huidkanker zag ontstaan, zoo heeft men den kankerachtigen tuberkel der huid, ofschoon de erkenning gemakkelijk is, met de wrat verwisseld.

L ij k o p e n i n g.

Snijdt men eene wrat door, dan ziet men, dat hare buitenste harde laag uit de verdikte opperhuid, haar inwendig gedeelte daarentegen, uit eene uitpuiling der oppervlakkige lagen van de zoogenaamde huidtepeltjes der lederhuid bestaat. — Buis- of draadvormige voortzettingen, namelijk de vergroote, naar buiten gegroeide huidtepeltjes gaan, als zoogenaamde wortelen der wrat, van de lederhuid tot de verdikte opperhuid over en dringen in dezelve in; zij worden van kleine bloedvaten begeleid, uit welke bij het doorsnijden der wrat eenig bloed vloeit; hoe oppervlakkiger de insnijding is, des te dikker is de opperhuid; hoe nader aan hare grondvlakte, des te talrijker en dikker zijn de verlengsels der lederhuid en de haar vergezellende vaten, welke het mes treft, en des te rijkelijker is de bloeding. Bij de gespletene kroonwratten gaan de van de lederhuid ontspringende voortzettingen niet, zoo als bij de gewone wratten, in een gemeenschappelijk omkleedsel der verdikte opperhuid over, maar elke derzelve wordt afzonderlijk door haar bedekt; zij zijn alzoo van elkander afgescheiden, en gaan struikvormig uit elkander. Naar de grondvlakte toe echter, is het opperbekleedsel dun; zij zijn gevoelig en scheiden af.

B e h a n d e l i n g.

Ofschoon de wratten ook slechts geringe bezwaren verwekken, zoo vereischt toch de ijdelheid dikwijls hare verwijdering, en er bestaat geene huidaandoening, tegen welke bij het volk zoo vele, en wel zoogenaamde sympathetische middelen in zwang zijn, en voorzeker verdwijnen de wratten na derzelver aanwending even zoo spoedig, als zonder deze. — Werkzamer schijnt te

zijn het bestrijken der wratten met scherpe plantensappen van Chelidonium maj., Euphorbium, Sabina enz., of met Tinct. Canthar., en de Franschen roemen het dagelijks 2-3 maal herhaalde inwrijven van Sal. ammon. — Mij heeft zich, in eene menigte van gevallen, eene jodiumzalve (jod. pur. gr. XV. Axung. ℥ iij.) werkzaam getoond, die ik dagelijks 2 maal in de, te voren door warm water verweekte wratten liet inwrijven. — Er was somwijlen slechts een 8, ten langste een 14 dagen lang gebruik noodig, om zelfs groote wratten te doen verdrijven, en slechts zelden bleef dit zonder gevolg. — Helpen deze middelen niet, zoo kan men de wratten nog verwijderen door de binding, bijtmiddelen of het mes; evenwel keeren zij, zij mogen op de eene of andere wijze verdwenen zijn, dikwijls weder.

V. Geslacht. Trichauxe.

Overmatige groei van het Haar.

Etymologie: θρὶξ, τριχὸς, haar, en αὔξη toeneming.

Synonymen. Hirsuties acquisita; hypertrophia pilorum; — buitengewone harigheid. — Poils accidentels. Rayer.

Afbeeldingen. Tab. II. 4.

Kenmerken.

De haren van de eene of andere plaats der huid nemen in lengte, digtheid en dikte toe, zonder dat er eenige ziekelijke verandering in hun weefsel plaats grijpt.

Verschijnselen.

Niet zelden ziet men bij vrouwen, die vroeger een matig sterk hoofdhaar hadden, onder de bij de oorzaken te vermeldene verhoudingen, hetzelve plotselijk in

sterkte, lengte en digtheid toenemen, en ik heb eenige vrouwen met blond haar gezien, bij welke deze snelle groei van het haar zelfs van eenen nadeeligen invloed op de gezondheid scheen te zijn; het vroeger blozende aangezigt werd bleek, de krachten verminderden, en er deden zich voorheen niet aanwezige hysterische toevallen op. — In andere gevallen ontwikkelen zich de haren der schaamdeelen tot eene ongewone lengte; zoo als bij eene vrouw, van welke Voigtel spreekt, tot 1½ el; in andere gevallen wederom de haren onder de armen enz. — Bij mannen treft men niet zelden eene ongewone ontwikkeling der haren aan ligchaamsdeelen aan, die bij anderen slechts weinig behaard zijn; zoo ken ik eenen man, die op de schouders even als epauletten van lange, gekrulde haren draagt, en Rayer verhaalt gelijksoortige gevallen. — Doch ook bij vrouwen komen somtijds op deelen, die anders slechts met wangharen bezet zijn, sterk gekleurde haren te voorschijn, en het verschijnen van den baard bij vele oude vrouwen en nu en dan zelfs bij jonge meisjes, de ontwikkeling van haren op den navel, welke Osiander bij eene voor het eerst zwangere vrouw waarnam, het door Bricheteau en Rayer verhaalde geval van eene 24 jarige vrouw, die, gedurende hare genezing van eene zware ziekte, over het geheele ligchaam, met uitzondering van het aangezigt en de handen, sterk behaard werd, behooren alle tot het geslacht der Trichauxe. — Overigens veroorzaakten echter alle deze gevallen geene bezwaren.

Erkenning.

Polytrichia is aangeboren, Trichauxe daarentegen verkregen; gene is reeds bij het kind aanwezig; deze vertoont zich gewoonlijk eerst met den huwbaren leeftijd, somwijlen eerst in de afnemende jaren (Involutions periode).

Oorzaken.

In vele gevallen kon men volstrekt geene oorzaak voor

de te sterke voeding der haren aantoonen; in andere scheen de aandoening met stoornissen in de geslachtswerktuigen in verband te staan. Zoo groeijen dikwijls haren aan de kin en de bovenlip bij meisjes, die niettegenstaande haar bloeijend voorkomen en krachtigen ligchaamsbouw, niet of slechts spaarzaam de maandstonden hebben; verder nog bij de zoogenaamde viragines, en bij vrouwen, bij welke de maandstonden opgehouden hebben; zoo werd in het, door Osiander aangehaalde geval de bovenbuikstreek in eene zwangerschap met haren bezet, en het door Bricheteau vermelde voorbeeld van Trichauxe kwam na eene langdurige ziekte voor, welke van het kraambed dagteekende.

Beloop en Uitgang.

Dikwijls blijft de te sterke voeding het geheele leven door bestaan; soms verdwijnt zij ook weder, zonder dat er iets tegen haar wordt aangewend. — Zoo vielen in de waarneming van Osiander, na de verlossing, en in die van Bricheteau, na 3 maanden, gedurende welke de zieke wederom sterker en gezetter werd, de haren uit, zonder weder op te komen.

Behandeling.

Elke plaatselijke behandeling is vruchteloos, en het afsnijden of scheren der haren, ofschoon het ook voor het oogenblik de misvorming wegneemt, bevordert naderhand slechts derzelver groei. Een palliatief middel schijnt de bij Polytrichia opgegevene vermenging te zijn. — Of in zulke gevallen, die met stoornissen in de maandstonden in betrekking staan, ook die geneesmiddelen, welke deze regelen, den ziekelijken, bovenmatigen groei van het haar tegenwerken, weet ik niet.

VI. Geslacht. Onychauxe.

Overmatige groei der Nagels.

Synonymen. Hypertrophia unguium. — Gryphosis. — Curvatura ungium.

Afbeeldingen. Tab. II. 5.

Kenmerken.

De nagels hebben aan lengte en dikte aanmerkelijk toegenomen, zijn, even als een klaauw, krom gebogen, en bestaan uit onderscheidene platen.

Verschijnselen.

De nagels groeijen, óf aan alle vingers en teenen, óf aan enkele derzelve, buitengewoon sterk. Zij bereiken dikwijls eene lengte van 3—6 duim en daarboven, bestaan uit meerdere op elkander liggende hoornplaten, van welke gewoonlijk de bovenste langer dan de onderste zijn, en komen onder velerlei gedaanten voor. Zij zijn of klompig en wanstaltig, of in zichzelven opgerold, of tot puntige klaauwen gebogen, of ook nog even als ramhoorns, om hunne as gewonden. Door hunne lengte en zwaarte verhinderen zij de vrije beweging der aangedane deelen; doch zij zijn evenmin pijnlijk als de wortels, uit welke zij voortkomen. — Somwijlen vallen zij van tijd tot tijd af en herstellen zich weder kort daarna. In vele gevallen heeft men bij denzelfden persoon tegelijk Onychauxe met Dermatokeras zien voorkomen.

Oorzaken,

Men heeft deze aandoening, wel is waar ook bij jongere, doch voornamelijk bij bejaarde personen van beide geslachten waargenomen. In eenen minderen graad komt zij dikwijls voor bij lieden, die, zonder de noodige zindelijkheid in acht te nemen, eenen geruimen tijd geheel werkeloos of zonder beweging vertoeven, zoo als bij

lammen, jichtigen enz. Bij eenen hoogeren graad van dezelve, wanneer zij namelijk met hoornuitwassen vergezeld gaat, zijn de oorzaken nog geheel en al onbekend.

Beloop en Uitgang.

Wanneer de kunst hun geene palen stelt, verblijven en groeijen de vergroote nagels dikwijls het geheele leven door. — Worden zij afgestooten, zoo herstellen zij zich meestal weder met te sterker groei, en slechts zelden ontstaat er, nadat de ziekelijke nagel afgeworpen is, weder een natuurlijk gevormde.

Behandeling.

Bij eene palliatieve geneeswijze wordt vereischt, dat de nagels worden afgesneden, hetwelk men echter in oude, ver gevorderde gevallen slechts met de vijl of zaag kan bewerkstelligen. — Heeft aanhoudende werkeloosheid aanleiding tot de misvorming gegeven en kan men deze oorzaak opheffen, zoo is hiermede ook gewoonlijk de genezing voleindigd. — Voorts blijft alle radicale behandeling vruchteloos, en de Geneesheer kan slechts, wanneer de te sterk ontwikkelde nagels afgevallen zijn, de misvorming der nieuwe trachten te matigen, door dezelve vast met was te bedekken.

Derde Familie. Atrophiae

Het afnemen der Huid.

Kenmerken.

1. Een der zamenstellende deelen der huid vermindert aan zelfstandigheid en hoeveelheid en verdwijnt ook wel geheel, zonder dat zich in de verrigtingen of het weefsel der overige huid eenige verandering laat bemerken. — Men heeft nog geen' ziektevorm gezien, bij welken de huid in haar geheel, zonder bijkomende ziekte, aan zelfstandigheid afnam; alle Atrophiae bepalen zich slechts tot de kleurstof of de aanhangsels der huid.

2. Deze deelen verdwijnen aanhoudend en zelfstandig, niet ten gevolge van een of ander lijden der huid, noch van inwendige aandoeningen. — Hierdoor onderscheidt zich b. v. Alopecia als Atrophia van het symptomatische uitvallen der haren (defluvium capillorum), zoo als het in het tijdperk der afschilfering van acute huidziekten, door een dikwijls zwaar lijden van het plant-aardig leven enz. voorkomt.

3. De stoornissen in de verrigtingen, welke de Atrophiae der huid vergezellen, zijn, dewijl de verdwijnende deelen van minder aanbelang zijn, en de werkdadigheid der overige huid geene verandering ondergaat, onbeduidend. Misvorming is gewoonlijk haar ergste gevolg; nooit zijn zij pijnlijk.

4. Bij Atrophia der kleurstof wordt óf de huid óf het haar kleurloos, wit (Achroma en Poliosis); bij de Atrophiae van de aanhangsels der huid (Alopecia en Onychatrophia) beginnen deze te bederven, vallen af; de huid wordt kaal en van de haar beschuttende haren en nagels beroofd; doch bij beide blijft het eigenlijke weefsel der huid geheel normaal.

5. Even als de Hypertrophiae, verloopen ook de Atrophiae der huid, zonder eenige stoornis in de inwendige organen, meestal chronisch en altijd zonder koorts.

Verspreiding, Mededeeling, Zamenstelling.

De hiertoe behoorende ziektevormen beginnen meestal op eene of meerdere kleine plekken der huid, en breiden zich van deze, den loop der huid volgende, meer of minder ver uit. — Doch er bestaan ook Atrophiae, die zich zeer weinig verspreiden en slechts zeer eng beperkte plekken der huid innemen: zoo als Poliosis en Alopecia circumscripta.

Eene mededeeling van Atrophia der huid op andere organen komt niet voor, en zamenstellingen van de hiertoe behoorende aandoeningen met andere ziekteprocessen zijn mij niet bekend. — Doch Poliosis en Alopecia — twee Atrophiae der huid — ziet men dikwijls met elkander voorkomen, en de eerste in de laatste overgaan.

Oorzaken.

Alle Atrophiae der huid komen voornamelijk in den meer gevorderden leeftijd voor, en velen zelfs zoo menigvuldig, dat men haar voor de gewone gevolgen van den ouderdom, en bijna voor normale toestanden houdt. Men ziet haar echter ook somwijlen bij jongere voorwerpen, blijvende zij daarentegen bij hoogbejaarden nu en dan weg. Alle de hiertoe behoorende ziektevormen schijnen menigvuldiger bij het mannelijke geslacht voor te komen, en voor vele derzelve bestaat een erfelijke aanleg. — Hunne gelegenheid gevende oorzaken zijn echter nog niet naauwkeurig bekend; dikwijls

verschijnen de hiertoe behoorende vormen zonder eenige duidelijke oorzaak, dikwijls na eenigen invloed, welks inwerking op de huid wij ons doorgaans niet verklaren kunnen, na gemoedsaandoeningen, uitspattingen enz.

Beloop en Uitgang.

Gewoonlijk nemen de Atrophiae der huid zeer langzaam toe; doch er bestaan uitzonderingen, in welke zij zich meer acuut voordoen. — Zijn zij eenmaal aanwezig, dan blijven zij meestal het geheele leven door bestaan, zonder daarom bijzondere stoornissen of gevaar te weeg te brengen.

Voorzegging.

Geene der hiertoe behoorende soorten zijn gevaarlijk, doch alle ongeneeslijk. Slechts in haar eerste begin bestaat er welligt nog eenige hoop, haren verderen voortgang te beletten.

Behandeling.

Ingevolge den aard des lijdens zoude het aangewezen zijn, door prikkelende en opwekkende middelen, geestrijke wasschingen en inwrijvingen, kinapomade, versterkende baden enz., de afnemende levenskracht in de verdwijnende deelen der huid op te wekken en te onderhouden. — Doch de ondervinding leert, dat wij geen geneesmiddel bezitten, hetwelk aan deze aanwijzing voldoet; dat wij zelfs den voortgang van Atrophia slechts zelden kunnen tegengaan, en dat wij die plaatsen, waar de huid werkelijk verdwenen is, slechts door schoonheidsmiddelen verbergen, doch niet wezentlijk verhelpen kunnen.

Verdeeling.

Er zijn 4 geslachten van Atrophiae der huid: Achroma, Poliosis, Alopecia en Onychatrophia, van welke het 2de en 3de wederom in verschillende soorten verdeeld worden.

I. Geslacht. Achroma.

Het afnemen van de kleurstof der Huid.

—

Synonymen: Chloasma album. — Vitiligo Frank. — Leucopathie accidentelle Rayer en Cazenave. — Achrome vitiligue Alibert. — Ephelides blanches.

Afbeeldingen. Tab. II. 6.

Kenmerken.

Enkele plaatsen der huid, zeer zelden die van het geheele ligchaam, verliezen door het afnemen der kleurstof hare normale kleur en worden melkwit. — Zijn zij met haren bewassen, zoo verbleeken ook deze.

Verschijnselen.

Eene of meerdere plaatsen der huid, het menigvuldigste aan den balzak en de inwendige oppervlakte van den schenkel, worden zonder ziekelijke aandoening lichter van kleur, en verbleeken eindelijk geheel tot melkwitte, gladde, met geene afschilfering bedekte vlekken. — Zij zijn in den aanvang klein; nu eens rond, dan wederom van eene onregelmatige gedaante, of in die van lange strepen. Zijn zij met haren begroeid, zoo nemen ook deze hun aandeel in de ontkleuring. Langzamerhand verbreidt zich de Atrophia der kleurstof over grootere plaatsen der huid; de vlekken breiden zich in omtrek uit, en Lecat verhaalt van eenen neger, wiens geheele ligchaam langzamerhand, even als dat van eenen Europeër, wit was geworden. — De ontkleurde huid is daarbij week en zacht op het gevoel, behoudt hare normale dikte en vastheid en haar afscheidings- en gevoelsvermogen.

Erkenning.

Albinismus is aangeboren, Achroma eerst naderhand verkregen; — gene is reeds bij de geboorte óf over het

geheele ligchaam, óf evenwel over grootere oppervlakten verspreid; deze begint altijd eerst later en met kleine vlekken.

Oorzaken.

Men heeft Atrophia van de kleurstof der huid meer bij mannen, dan vrouwen en menigvuldiger in den ouderdom, dan vóór of in den huwbaren leeftijd zien ontstaan. Lecat verhaalt verscheidene bij negers waargenomene gevallen van deze ziekte; zij komt echter ook bij blanken voor, en is niet, even als Albinismus partialis, aan een bijzonder ras eigen. — De gelegenheid gevende oorzaken zijn geheel onbekend. In het door Lecat aangehaalde voorbeeld, dat met eene algemeene ontkleuring eindigde, gaf verbranding van onderscheidene plaatsen der huid bij eenen neger, aanleiding tot dezelve, terwijl de gebrande vlekken eerst bleeker wierden, en zich de aandoening van dezelve op de gezonde huid uitbreidde; en mij is een 46 jarige man voorgekomen, die bij verouderde schurft, Achroma aan den arm kreeg. In een ander geval, met ontkleuring van den balzak bij eenen 70 jarigen, voor zijnen ouderdom zeer vluggen grijsaard, konde ik echter in het geheel geen oorzaak opsporen, en dit verhield zich even zoo in de meeste, door anderen waargenomene gevallen, van verdwijning der kleurstof.

Beloop en Uitgang.

De ontkleuring vordert langzaam, doch gestadig; en zoo als Rayer wil opgemerkt hebben, spoediger in het voorjaar en den zomer, dan in den winter. — Nooit heeft de ontkleurde huid hare normale kleur weder bekomen; ja het is zelfs nog twijfelachtig, of het eenmaal gevormde Achroma zich zoude kunnen beperken, of tot aan den dood van den persoon zich altijd verder uitbreiden.

Voorzegging en Behandeling.

Deze aandoening, hoewel zonder gevaar, is ongenees-

lijk. — Wasschingen met geestrijke en versterkende middelen, stort- en dampbaden, vesicantia op de ontkleurde plaatsen der huid werden alle zonder gevolg aangewend.

II. Geslacht. Poliosis.

Het afnemen der kleurstof van het Haar.

—

Synonymen: Canities. — Het grijs en wit worden der haren.

Kenmerken.

Zonder dat zich op de huid eenige verandering laat bemerken, worden de zich op dezelve bevindende haren, nu eens enkele, dan wederom in grooter aantal, slechts aan zekere ligchaamsdeelen, of over de geheele huid, gewoonlijk echter het eerst aan hunne uiteinden, zilverwit; de verwstof, die hare kleur veroorzaakt, verdwijnt.

Verdeeling.

Er bestaan, naar den ouderdom der personen en de uitgebreidheid der aandoening, 3 verschillende soorten.

---

1. *Soort. Poliosis senilis.*

Het grijs worden der Bejaarden.

—

Verschijnselen.

Bij menschen, die den mannelijken leeftijd voorbij zijn, gewoonlijk tusschen de 40 en 50 jaren, verbleeken

het eerst de uiteinden van enkele haren in de streek der slapen, terwijl zij naderhand geheel en al wit worden. Andere haren volgen dit voorbeeld; het hoofdhaar wordt eerst grijsachtig, vermengd en eindelijk, dikwijls eerst na eene reeks van jaren, geheel wit. Spoedig volgen de haren van den baard, later die van het overige ligchaam. — Gewoonlijk vereenigt zich met dezen ziektevorm, wanneer hij reeds ver gevorderd is, Alopecia senilis, en het haar wordt alsdan te gelijker tijd dunner en lichter. — De huid toont zich echter doorgaans niet veranderd, is niet, zoo als bij Achroma, ontkleurd, en noch haar weefsel, noch hare verrigtingen zijn verstoord.

2. *Soort. Poliosis praematura.*

Het vroegtijdige grijs worden.

Verschijnselen.

Het hoofdhaar van jonge lieden verbleekt somwijlen plotselijk, b. v. in éénen nacht, menigvuldiger echter langzamerhand en op dezelfde wijze als bij bejaarden, doch altijd veel schielijker. De groei van het haar vermindert echter hierbij niet; de witte haren vallen niet uit, zoo als bij de eerste soort. — De overige haren des ligchaams deelen gewoonlijk niet in deze verandering; het meeste nog die van den bakkenbaard, het zeldzaamste die der schaamdeelen. — De huid blijft onveranderd.

3. *Soort. Poliosis circumscripta.*

Het gedeeltelijk grijs worden.

—

Afbeeldingen. Tab. II. 7.

Verschijnselen.

Bij personen, welker overige haren geheel normaal gekleurd zijn, worden enkele plekken van het hoofdhaar, of van andere behaarde deelen des ligchaams, nu eens plotselijk, dan wederom langzamerhand grijs, en blijven zoo het geheele leven door, zonder dat de kleur der huid verandert of de ontkleuring met den tijd op de overige nabij gelegene haren overgaat. Deze soort komt het meeste voor bij kinderen en jonge lieden omtrent den huwbaren leeftijd, en de grijs gewordene plekken zijn nu eens van meerderen, dan wederom van minderen omvang.

Erkenning.

Poliosis onderscheidt zich van de door Achroma aangedane behaarde deelen, door de geheel normale en niet, zoo als bij de laatste, door de melkwitte huid; van de ontkleuring der haren echter, zoo als zij bij vele Dyscrasien voorkomt, doordien alle bijkomende veranderingen der uitwendige bekleedselen bij haar ontbreken.

Oorzaken.

Alle soorten van Poliosis komen menigvuldiger, en de eerste vroeger bij mannen dan bij vrouwen, en bij voorwerpen met donker, dan bij dezulke met blond haar voor. In heete en drooge luchtstreken heeft het grijs worden spoediger plaats, dan in koude en vochtige oorden, terwijl er voor de tweede soort een erfelijke aanleg bestaat. — De uitwendige oorzaken zijn bij de enkele soorten verschillend; — om de eerste voort te brengen, is geen andere invloed, dan die van den hoogen ouderdom noodig; evenwel worden niet alle

menschen grijs. De tweede soort ontstaat of plotselijk, of langzamerhand. In het eerste geval wordt zij meestal door hevige ter neêr drukkende gemoedsaandoeningen te weeg gebragt en, niet alleen Ernst von Schwaben en St. Vallier werden in eenen korten tijd, wegens gemoedsaandoeningen grijs, maar ook Alibert zag, ten tijde van het Schrikbewind, een jong mensch, die den volgenden dag geguillotineerd moest worden, Bichat eenen persoon, welke eene treurige tijding ontving, en Cassan eene zekere Leclère, toen zij in het regtsgeding tegen Louvel zoude verhoord worden, eensklaps de kleur hunner haren verliezen. — Ook wanneer Poliosis praematura langzaam gevormd wordt, schijnen, benevens een erfelijke aanleg, gemoedsaandoeningen eenen grooten invloed te hebben. Het is bekend, dat menschen, die gebukt gaan onder zorg en kwelling, geleerden, die den geest aanhoudend inspannen, vóór den tijd grijs worden. Doch ook kunnen uitspattingen der geslachtsdrift, misbruik van het kwikzilver enz. deszelfs ontstaan bevorderen. Het minste zijn de oorzaken der derde soort bekend; — in de meeste gevallen van deze, reeds bij den knaap verschijnende aandoening kan men geene oorzaak aanwijzen, en slechts van den Prins van Bearn, naderhand Hendrik IV, wordt verhaald, dat hem, gedurende den Bartholomeusnacht, een deel van het hoofdhaar en den baard, waarmede hij, 24 uren lang, in angst en droefheid op zijne hand gelegen had, wit was geworden.

B e l o o p en U i t g a n g.

Terwijl de door andere ziekten verbleekte haren somwijlen hunne kleur terug bekomen, blijven de door eigenlijdende Poliosis ontkleurde, gewoonlijk het geheele leven door wit of vallen, even als bij de eerste soort, later uit, om niet weder op te komen. — Poliosis gaat dientengevolge in Alopecia over. — Somwijlen heeft men echter, zelfs bij grijsaards, het verbleekte haar weder gekleurd zien opgroeijen.

Voorzegging en Behandeling.

De aandoening is ongeneeslijk en die haar verbergen wil, moet niet tot de genees-, maar tot schoonheidsmiddelen zijne toevlugt nemen. Een der meest in gebruik zijnde, doch niet der beste haarkleurende middelen, bestaat in eene oplossing van Lapis infernalis; het maakt de haren ruw, broos en bevordert derzelver uitvallen.

III. Geslacht. Alopecia.

Het uitvallen der Haren.

Synonymen: Φαλάκρωσις. — Calvities. — Ophiasis. — Madarosis. — Kaalheid. — Pelade.

Kenmerken.

De haren van het geheele ligchaam of van enkele plaatsen vallen door Atrophia der haarbolletjes uit, terwijl voor het overige de huid onveranderd blijft; — de deelen worden kaal.

Verdeeling.

Er zijn 3 verschillende soorten van Alopecia, die naar dezelfde grondbeginsels, als de soorten van het voorgaande geslacht, verdeeld worden.

---

1. *Soort. Alopecia senilis.*

Het uitvallen der haren bij Bejaarden.

Verschijnselen.

De haren van oude lieden worden eerst grijs en wit en vallen dan, meestal het eerst op den schedel en het

voorste gedeelte van het hoofd, uit, zoodat ten laatste nog slechts een krans van haren aan het achterhoofd overblijft. De kale huid is glad, zonder lanugo, en geheel en al onveranderd. Later wordt ook het haar van het overige ligchaam, den baard, de wenkbraauwen en de teeldeelen dunner, zonder daarom — zeldzame uitzonderingen niet medegerekend — geheel te verdwijnen.

---

2. *Soort. Alopecia praematura.*

Het te vroegtijdig uitvallen der Haren.

Synonymen: Calvities juvenilis.

Verschijnselen.

Zonder vroeger van kleur te veranderen, valt het hoofdhaar bij jonge lieden langzamerhand uit. De zijdelingsche deelen van het hoofd en de streek der slapen, worden het eerst kaal: er vormen zich zoogenaamde hooge hoeken en eerst later wordt ook de schedel lichter en eindelijk geheel kaal. — Nooit echter gaat deze ziektevorm, even als de eerste soort, op den haargroei van het overige ligchaam over; deze is integendeel zeer sterk. — De kale huid van het ligchaam is glad, even als bij de vorige soort.

---

3. *Soort. Alopecia circumscripta.*

Het plaatselijk uitvallen der Haren.

Synonymen: Area Cels. — Alopecia areata Sauvages. — Porrigo decalvans Willan.

Afbeeldingen. Tab. II. 8.

Verschijnselen.

De haren vallen meestal reeds bij kinderen en jonge lieden, zonder van kleur te veranderen, op eene of te gelijk op meerdere, gewoonlijk cirkelvormige plaatsen uit, en laten eene gladde, glanzende, geheel onveranderde huid na. — De kale plekken zijn in den aanvang klein, breiden zich echter langzamerhand in omvang uit tot de grootte van eenen gulden en daarboven. Het hen omgevende haar is gewoonlijk zeer digt en geheel normaal. — Het meeste komt deze soort wel is waar aan het hoofdhaar voor, doch men ziet haar ook aan den baard en de schaamdeelen. — Het is ongrijpelijk hoe Willan dezelve, bij alle gebrek aan uitslag, onder het geslacht Porrigo konde stellen; ik heb in 3 door mij waargenomene gevallen, in het algemeen geene ontaarding der kale huid, zelfs niet hare meer heldere kleur, waarvan Rayer spreekt, kunnen bemerken.

Erkenning.

De ware Atrophia der haren onderscheidt zich van het eenvoudige uitvallen derzelve, het defluvium capillorum, zoo als het bij vele met uitslag verbondene en andere ziekten voorkomt, en van het kaal worden door verstoring der haarbolletjes bij verbrandingen, wonden en verzweringen der huid, doordien alle verschijnselen van deze andere aandoeningen ontbreken, door de gladde, geheel en al onveranderde, noch met uitslag, noch met schubben, litteekens enz. bedekte huid, door haar bepaald uitgangspunt, door het kaal blijven der plekken enz.

Oorzaken.

Mannen schijnen meer voorbeschiktheid tot het verkrijgen van Alopecia te hebben, dan vrouwen; — blonden worden overigens zoo dikwijls kaal als zwarten. — Bij de tweede soort vertoont zich hier nog duidelijker, dan bij Poliosis, een erfelijke aanleg. De zonen van éénen vader worden dikwijls in denzelfden ouderdom, ge-

woonlijk korten tijd na de huwbaarheid, kaal; en de dochters, wanneer zij zelven niet reeds door Alopecia aangedaan worden, brengen de voorbeschiktheid op hare mannelijke kinderen over. — Voor de eerste soort kan men den ouderdom als primitieve oorzaak beschouwen, ofschoon vele menschen 80 en 90 jaar oud worden, zonder het haar te verliezen. — De tweede soort schijnt bij dezulken, die reeds eene voorbeschiktheid tot dezelve hebben, bevorderd te worden door uitspattingen, het gebruik van kwikzilver, door menigvuldige inwerking der zonnestralen, door het vatten van koude op het hoofd enz. — Waardoor echter de derde en zeldzaamste soort wordt te weeg gebragt, is ons nog geheel onbekend.

Beloop en Uitgang.

Alopecia verloopt altijd chronisch, en alle voorbeelden van het eensklaps uitvallen der haren behooren niet tot haar, maar tot het defluvium capillorum. — Genezing — namelijk nieuwe groei van het haar — komt bij de beide eerste soorten niet voor. — Bij de derde echter ziet men in enkele gevallen, nadat de verdere voortgang der kale plekken opgehouden heeft, dunne, zachte, lichte, veel naar het lanugo gelijkende haren opkomen. Het gebrek keert echter dikwijls weder.

Lijkopening.

Bichat heeft de huid der door Alopecia senilis aangedane plaatsen ontleedkundig onderzocht, en bevonden, dat het bekleedsel der haarbolletjes zich bij bejaarden langzamerhand te zamen trekt, en het kleine kanaal voor den wortel van het haar, nadat hetzelve uitgevallen is, eindelijk geheel verdwijnt. — Bij het defluvium capillorum na eene rotkoorts, vond hij daarentegen de voor den doorgang der haren bestemde openingen in eenen volkomen gezonden toestand, en in hare diepten kleine haarkiemen.

Behandeling.

Alle middelen, die in het defluvium capillorum het nagroeijen der haren bevorderen, zoo als aromatische en versterkende wasschingen, kinapomade, teer- en kamferzalf, zijn bij de 2 eerste soorten vruchteloos, en het menigvuldige afsnijden en scheren der haren schijnt hun uitvallen zelfs te bevorderen. — Bij de derde soort wil Bateman van smeersels met aetherische oliën (ol. macid. ʒ ij. s. in Alcoh. vin. ℥ iij—iv.) goede gevolgen gezien hebben, en ook kunnen hier de nagroeijende haren, door dikwijls scheren, versterkt worden.

IV. Geslacht. Onychatrophia.

Het verdwijnen der Nagels.

Synonymen. Scabrities, atrophia unguium.

Afbeeldingen. Tab. II. 9.

Kenmerken.

De nagels blijven in hunne ontwikkeling ten achtere en groeijen niet meer; zij verliezen hunne gladde oppervlakte, worden ruw, ongelijk, splijten en vallen eindelijk af.

Verschijnselen.

Zeldzamer aan de vingers dan aan de teenen ziet men soms enkele, soms alle nagels gladheid en glans verliezen, en zich niet meer verlengen. — Langzamerhand stooten zich enkele hunner platen af; zij springen zoowel in de lengte als in de dikte los en toonen duidelijk aan, dat zij uit enkele platen bestaan, van welke de bovenste doorgaans korter zijn dan de onderste, en daardoor den nagel eene meer ongelijke oppervlakte geven. — Somwijlen worden zij weeker dan in den normalen toestand en krullen om, indien zij aan de zij-

den van de huid loslaten; — gewoonlijk echter is hunne zelfstandigheid drooger, broozer; zij brokkelen af en de losgestootene stukken worden niet weder hersteld. — Eindelijk stoot zich de wanstaltige nagel af en de onderliggende, anders weeke en gevoelige huid, vertoont zich harder, is niet pijnlijk en wordt, in aanraking met de buitenlucht, gedurig meer overëenkomstig met de overige huid, zonder eenen nieuwen nagel voort te brengen.

Oorzaken.

Deze ziektevorm heb ik in zijn geheel tot heden slechts bij eenige oude menschen in gestichten, zoowel van mannen als vrouwen gezien, die gelijktijdig in eenen hoogen graad aan Alopecia leden, terwijl men geene bepaalde gelegenheid gevende oorzaken bij hen konde opsporen. — In eenen geringeren graad komt deze aandoening ook bij jongere personen aan de teenen voor, en schijnt hier te weeg gebragt door de aanhoudende hindernis, welke te korte schoenen den groei der nagels in den weg stellen.

Beloop en Uitgang.

De Atrophia der nagels gaat zeer langzaam vooruit en eerst na verloop van jaren wordt de nagel werkelijk afgestooten. Nooit heb ik bij eenen volkomenen vorm genezing, namelijk het nagroeijen van eenen nieuwen nagel, waargenomen.

Behandeling.

Bij het bij grijsaards voorkomende verdwijnen der nagels blijft elke behandeling vruchteloos, en daar zulks in het geheel geene bezwaren te weeg brengt, behoeft men tegen hetzelve geene geneesmiddelen aan te wenden. — Bij jongere voorwerpen kunnen de door drukking der schoenen veroorzaakte misvormingen der nagels, zoo al niet geheel genezen, ten minste tegengegaan worden door een gepast voetbekleedsel en door het afschaven der ontaarde nageloppervlakten met een stukje glas.

Vierde Familie. Traumatoses.

Wonden der Huid.

Synonymen. Vulnera cutis. — Scheidingen van den zamenhang, kwetsingen der huid.

Kenmerken.

1. De organische zamenhang der huid is, door uitwendig geweld, meer of min diep, in eene grootere of geringere uitgebreidheid verbroken. — Deuteropathische, niet op eene werktuigelijke wijze veroorzaakte scheidingen van den zamenhang zijn geene wonden.

2. Is slechts de opperhuid, zijn slechts de haren en nagels gekwetst, zoo ontwaart men noch bloeding, noch pijn, omdat deze weefsels geene vaten en zenuwen hebben. — Worden daarentegen de opperhuid of de aanhangsels der huid gewelddadig uit hunne verbindingen met de lederhuid losgescheurd, zoo ontstaat er door de uitrekking, welke de zenuwrijke lederhuid ondergaat, pijn en, door hare zelden ontbrekende kwetsing, bloeding.

3. Wonden der lederhuid veroorzaken pijn en bloeden; niet altijd echter kan het bloed vrij naar buiten vloeijen, maar het stort zich somwijlen (voornamelijk bij gekneusde wonden, die, wel is waar, den inwendigen zamenhang der lederhuid verbreken, maar de opperhuid niet altijd kwetsen) uit in het parenchyma der huid en

vormt alsdan bloedvlekken. — Is de lederhuid in eene eenigzins grootere uitgebreidheid in hare geheele dikte vaneengescheiden, dan trekt zij zich, wegens hare groote veerkracht, naar alle zijden terug; hare wondranden gapen; bij eenvoudige scheiding van den zamenhang schijnt er verlies van zelfstandigheid plaats te hebben, en dit schijnt bij haar wezentlijk bestaan altijd nog grooter te zijn.

4. De verrigtingen der gekwetste plaatsen der huid zijn natuurlijk meer of min beperkt en opgeheven, en de pijn, welke aanmerkelijke huidwonden bij elken nieuwen prikkel te weeg brengen, belemmert dikwijls de beweging der deelen, aan welke zij zich bevinden. — Slechts onmiddellijk na de kwetsing is de huid in den naasten omtrek der wond geheel en al normaal; haar afscheidings- en gevoelsvermogen blijven ongestoord en de veranderingen, welke zich later in haar opdoen, behooren als zoodanige niet tot de wond, maar tot de poging der natuur tot heeling, tot de terugwerking (reactio).

Verspreiding, Mededeeling, Zamenstelling. De uitgebreidheid der wonden in de huid en te gelijker tijd dikwijls in andere organen, hangt geheel van de inwerkende schadelijkheid af, en wezentlijke verspreiding of mededeeling heeft bij de wonden geen plaats. — Zamenstellingen daarentegen kunnen ook bij huidwonden op velerlei wijzen voorkomen. Reeds gedurende de verwonding kunnen vreemde ligchamen in de huid geraken, die haar of voortdurend werktuigelijk prikkelen en ontsteking te weeg brengen, of door hunnen verstorenden aard, verschijningen van plaatselijke of algemeene vergiftiging bij de verwonding voegen; de neiging tot heeling, welke de natuur ter herstelling van den verbrokenen zamenhang toont, kan op velerlei wijzen, namelijk tot ontsteking ontaarden; en niet zelden maken, in het organismus reeds voorhandene of bij gekwetsten toevallig ontstane, andere ziekteprocessen, zoo als

Cachexiae, Dyscrasiae, erysipelas, gangraena nosocomialis enz., de wonden der huid tot de bron en het werktuig van hunne tegennatuurlijke werkdadigheid, terwijl zamenstellingen en ontaardingen door hen begunstigd worden.

O o r z a k e n.

De huid is onder alle organen het meest aan uitwendigen werktuigelijken invloed blootgesteld, en wordt uit dien hoofde het menigvuldigst van alle verwond. Om dezelfde reden staat ook de huid der handen, van het aangezigt enz. meer aan kwetsingen bloot, dan de andere, gewoonlijk bedekte ligchaamsdeelen. — Tot verwondend werktuig kan elk ligchaam dienen, welks zamenhang vaster dan die der huid is, wanneer hetzelve haar met de noodige kracht en snelheid treft. — De verdeeling der wonden in gestokene, gesnedene, gekneusde enz. is, even als op andere deelen, ook op de kwetsingen der huid toepasselijk.

B e l o o p en U i t g a n g.

Het beloop der huidwonden is gewoonlijk acuut, tenzij zamenstellingen, overgangen tot andere ziekten enz., hetzelve vertragen. — De mogelijke uitgangen zijn:

1. I n v o l k o m e n e g e n e z i n g. Bij geene andere ziekten toont zich de heelkracht der natuur zoo sterk als bij de wonden, en huidwonden heelen daarom meestal spoedig, omdat de natuur tot herstelling van den zamenhang, naar gelang der gekwetste lagen der huid, ook verschillende wegen inslaat. Wonden, die slechts het hoornweefsel betreffen, worden, zonder eene merkelijk verhoogde werkdadigheid van de vaten der lederhuid, door vermeerderde afscheiding van nieuwe hoornstof wederom aangevuld en laten geen spoor of likteeken achter; bij wonden der lederhuid echter vertoonen zich, korteren of langeren tijd na de verwonding, in den omtrek der wond meer of min duidelijke verschijnselen van eene verhoogde levenswerkdadigheid; de wondranden

zwellen op, worden rood, heet en scheiden eene plastische lympha af, welke in de meeste gevallen eerst de wond aan elkander doet kleven, doch spoedig bewerktuigd wordt en de wondranden vast, met of zonder vorming van likteeken, met elkander verbindt en door eerste vereeniging geneest. Slechts bij gekneusde wonden of bij aanmerkelijk verlies van zelfstandigheid, heelen eenvoudige huidwonden, door vorming van vleeschheuveltjes en verettering, en dan vormen zich altijd, dikwijls zeer misvormende en somwijlen zelfs de beweging hinderende, likteekens. Men heeft deze werkdadigheid der natuur tot heeling, bij welke zich, bij prikkelbare voorwerpen en uitgebreide wonden, dikwijls eene terugwerking in het geheele bloedvaatstelsel voegt, door eene oppervlakkige overeenkomst misleid, tot de ontsteking gerekend; doch de aan alle Heelkundigen bekende daadzaak, dat wonden niet genezen, wanneer zij wezentlijk ontstoken zijn, bewijst voldoende, dat deze uitgang eene andere, geene ziekelijke ontstekingachtige is. Bloedvlekken worden, bij den uitgang in volkomene genezing, wederom opgeslurpt. De na kwetsingen terugblijvende likteekens onderscheiden zich van de overige huid, met welke zij nu eens in eene gelijke oppervlakte liggen, dan wederom verheven of ingedrukt voorkomen, door hunne wittere kleur, geringere veerkracht, gebrekkige afscheiding en verminderde gevoeligheid.

2. In andere ziekten. — Wanneer wonden der lederhuid, door ingeraakte vreemde ligchamen, door nieuwe uitwendige schadelijkheden, door slechte behandeling enz. voortdurend geprikkeld worden, zoo kunnen zij tot ontsteking, Dermatitis en, door uitbreiding van deze, zelfs tot Phlogosis van gewigtige organen aanleiding geven. — Worden in dezelve giften ingevoerd, zoo gaan zij in vergiftigingen, nemen zij smetstoffen op, in hieraan beantwoordende besmettelijke ziekten over. — Worden zij, bij haar ontstaan of later, met be-

smette zelfstandigheden in aanraking gebragt, zoo vormen zich in en uit dezelve dikwijls Typhoiden der huid — hospitaalversterving, negenoog — en menigwerf voegt zich hier, wanneer de vereischte constitutio epidemica aanwezig is, roos bij. — Worden echter kwaadsappige, scheurbuikige, venerische, klierzieke voorwerpen enz. verwond, zoo maken de, in het organismus aanwezige ziekteprocessen zich dikwijls de scheidingen van den zamenhang der huid ten nutte, tot afscheiding van hunne ziekelijke voortbrengsels; de wonden heelen niet, maar veranderen in zweren, welke de verzamelplaats van de ziekelijke stoffen worden.

3. In den dood. — Heeft de inwerkende werktuigelijke schadelijkheid een deel der huid zoo gekwetst en haren inwendigen zamenhang zoo zeer verstoord, dat hare voeding niet meer mogelijk is — zoo als bij vele gekneusde wonden — dan vertoont zich plaatselijke dood, gangraena, van dit gedeelte der huid. — Deze kan zich over groote oppervlakten verspreiden, met torpide koorts verbinden en het leven in gevaar brengen; doch dit is slechts zeer zelden het geval. Menigvuldiger worden kwetsingen der huid, door hare zamenstellingen en overgangen in andere ziekten, gevaarlijk, doch dan volgt de dood niet ter oorzake van de wond, maar van het met haar verbondene en uit haar ontstaande ziekteproces.

Voorzegging.

Eenvoudige huidwonden zijn, zelfs bij eene tamelijke uitgebreidheid, ligte, niet gevaarlijke aandoeningen; bij zamengestelde of in andere ziekten overgegane wonden echter, rigt zich de voorzegging geheel en al naar het bij de wond bestaande lijden.

Behandeling.

De heelkunde verhandelt breedvoerig de genezing der wonden en dierhalve zal het voldoende zijn, wanneer ik hier, bij de verhandeling harer ligtste soorten, slechts de voornaamste aanwijzingen in het kort aanstippe.

Eenvoudige scheidingen der opperhuid, der nagels enz. vereischen geene behandeling, ten hoogste slechts eene werktuigelijke bedekking, om te verhoeden, dat geene vreemde ligchamen in hare openingen geraken. Ontvellingen, bij welke stukken der opperhuid of nagels geweldadig van de oppervlakte der lederhuid losgerukt zijn, vereischen, dat men de misschien aanwezig zijnde kwetsingen der lederhuid en eene gepaste bedekking met goudvlies, was en dgl., in aanmerking neme, ten einde zich het verlies, ongehinderd door uitwendigen invloed, zoude kunnen herstellen. — Wonden der lederhuid echter geven de volgende aanwijzingen:

1. De bloeding te stillen. — Gewoonlijk is reeds koude of drukking voldoende; slechts zelden behoeft men van bloedstempende middelen gebruik te maken. Bij personen met eenen erfelijken aanleg tot bloedingen blijven echter dikwijls alle middelen, zelfs het gloeijend ijzer, vruchteloos. — Bij vergiftigde wonden moet de bloeding door insnijdingen, bloedige koppen en dgl. bevorderd worden.

2. Vreemde, in de wond geraakte ligchamen te verwijderen, giften te vernietigen en dgl. — Vaste ligchamen worden door het pincet — giften, smetstoffen en dgl., door het uitsnijden der wond verwijderd. Dikwijls vernietigt men de laatsten ook in de wond door bijtmiddelen, zamentrekkende zuren, het gloeijend ijzer enz., of tracht het kiemen der besmettingstoffen door koude te verhoeden.

3. De heeling door eerste vereeniging te bevorderen. — Dit doet men door, naar den aard der wond, hare gapende randen door hechtpleister, vereenigende verbanden, of den bloedigen naad, zooveel mogelijk tegen elkander te brengen. Bij vergiftigde wonden bevordere men de verettering, en nooit geneze men dezelve per primam intentionem.

4. De poging der natuur tot genezing, de

plaatselijke en algemeene terugwerking altijd op de bepaalde hoogte te behouden. In de meeste gevallen is het karakter der terugwerking erethisch en geene bepaalde behandeling noodig. Neigt het zich echter tot ontsteking, zoo is aangewezen eene ontstekingwerende behandeling: bloedontlastingen, het aanwenden van koude en het vermijden van elken prikkel. — Is de terugwerking daarentegen meer van eenen torpiden aard, zoo als bij vele gekneusde wonden, bij veretteringen bij oude voorwerpen, dreigt er versterving bij te komen, dan vindt eene opwekkende behandeling, de aanwending van het aq. Tedenii, aromatische stovingen, digestiefzalven enz. hier eene geschikte plaats, en somwijlen moet zelfs eene inwendige, versterkende behandeling de werking der plaatselijk aangewende middelen ondersteunen.

Bij de vorming van het likteeken moet men zorg dragen, dat er geene misvorming of belemmering in de beweging terug blijve. De verschillende zamenstellingen en overgangen der huidwonden vorderen echter, naar gelang harer verscheidenheid, eene verschillende hehandeling, die steeds meer het afgelegene lijden, dan de wond zelve in het oog houdt.

Verdeeling.

Daar de eenvoudige scheidingen van den zamenhang der opperhuid, der nagels en der haren geene stoornissen in de verrigtingen te weeg brengen en geene behandeling vereischen, zoo blijven ons nog slechts 2 geslachten ter beschouwing over, namelijk: Excoriatio, het losrukken der opperhuid of der nagels van de lederhuid, en Dermatotrauma, de wonden der lederhuid zelve. Ik zal mij overigens slechts bepalen, om de kenmerken dezer geslachten aan te halen en hunne soorten en variëteiten aan te wijzen, daar datgene, wat voor het overige bij hen te bemerken valt, reeds bij de algemeene behandeling der huidwonden zijne plaats gevonden heeft.

1. *Geslacht. Excoriatio.*

De ontvelling.

—

Kenmerken.

Van een grooter of geringer gedeelte der lederhuid is de bedekking uit hoornweefsel — opperhuid of nagels — geweldadig losgescheurd; — de ontbloote oppervlakte der lederhuid veroorzaakt pijn, ontlast dikwijls, zelve gekwetst zijnde, eenig bloed, wordt rood, zwelt enz.

Verdeeling.

Men onderscheidt 2 soorten, naar gelang de opperhuid of de nagel afgescheurd is.

1. *Soort. Excoriatio simplex.*

Eenvoudige ontvelling.

—

Verschijnselen.

De opperhuid is in grooteren of geringeren omvang losgescheurd; de beleediging der lederhuid en de in haar ontstaande verschijnselen van terugwerking zijn meestal gering.

2. *Soort. Excoriatio unguis.*

De afgescheurde nagel.

—

Verschijnselen.

De nagel is nu eens geheel, dan weder gedeeltelijk losgescheurd, en daar hier grooter geweld toe vereischt wordt, zoo is ook doorgaans de lederhuid dieper gekwetst en de terugwerking sterker.

2. *Geslacht. Dermatotrauma.*

Wonden der lederhuid.

—

Kenmerken.

De zamenhang der lederhuid zelve is gescheiden; zij veroorzaakt pijn en bloedt, en wanneer de wond de geheele dikte der lederhuid in eenige uitgebreidheid doorgedrongen is, gapen hare randen.

Verdeeling.

Men zoude dit geslacht, naar de zitplaats der wond aan verschillende ligchaamsdeelen, naar het kwetsende werktuig, naar de misschien voorhanden zijnde zamenstellingen enz. in verschillende soorten en variëteiten kunnen verdeelen, en Plenk heeft uit dit zelfs 5 geslachten: scissura, pressura, morsus, punctura en ictus ab insecto, te zamen gesteld. Deze verdeelingen zijn echter zonder eenige waarde.

Tweede Orde. Haematonoses der Huid.

Bloedziekten der Huid.

Kenmerken.

1. De huid is als afscheidingswerktuig het lijdende deel; — haar vaatleven, uit hetwelk alle afscheiding haren oorsprong heeft, is oorspronkelijk en idiopatisch veranderd; slechts secundair neemt ook het zenuwstelsel in vele soorten aandeel.

2. Er zijn alzoo bij alle de hiertoe behoorende ziektevormen ook voornamelijk die zamenstellende deelen der huid aangedaan, welke de afscheiding bewerkstelligen, en in welke zich de talrijkste en meest ontwikkelde vaatvertakkingen bevinden. — De bloedrijke bovenste lagen der lederhuid — het zoogenaamde rete vasculare — zijn in den regel de bron der hiertoe behoorende ziekteprocessen; doch ziet men vele derzelve ook uit de dieper gelegene lagen der lederhuid, uit de huidklieren enz. hunnen oorsprong nemen. Het weefsel, waaruit de opperhuid gevormd wordt daarentegen, wordt slechts secundair veranderd, terwijl de, hetzelve afscheidende organen lijden.

3. Het bloed in de aangedane deelen der huid ondergaat, wat de hoeveelheid en ook dikwijls wat de hoedanigheid betreft, veranderingen. — Er vloeit gewoonlijk

meer bloed naar de aangedane plaatsen, dan in den normalen toestand, zoo als de opgeloopene vaten en, bij sterkere ophoopingen van bloed, de verhoogde temperatuur in de ziekelijk aangedane huid bewijzen. De graden der te groote ophooping van bloed echter, en de in het algemeen nog niet naauwkeurig bekende veranderingen in de hoedanigheid des bloeds zijn, naar gelang der familiën, verschillend.

4. De afscheiding der aangedane plaatsen der huid is nu eens vermeerderd, dan eens verminderd, en vertoont min of meer duidelijke afwijkingen van hare normale hoedanigheid. In het algemeen komt menigvuldiger vermeerderde, dan verminderde afscheiding voor, en niet zelden scheiden enkele plaatsen meer dan in den normalen toestand af, terwijl de afscheiding op andere verminderd is. De bovenmatige en, zoo als derzelver natuurlijke eigenschappen gewoonlijk aanduiden, in hoedanigheid veranderde voortbrengsels der afscheiding, storten zich overigens slechts bij weinige soorten vrij naar buiten; meestal worden zij door de opperhuid teruggehouden en op de lederhuid afgezonderd; somwijlen ook wel, bijv. bij vele ontstekingen, in het parenchyma der lederhuid, of in het onder de huid gelegene celweefsel afgescheiden. Hunne verandering in hoedanigheid schijnt voor het overige niet alleen naar de familiën, maar zelfs naar de enkele soorten, oorzaken enz. te verschillen. Nooit echter bevatten deze afscheidingen der huid, even als bij de Dermapostases, eigenaardige, bijzondere ziektestoffen en zij zijn nooit de geleiders van ware smetstoffen enz.

5. Door de min of meer geheel ontwikkelde ophooping en afscheiding van verschillende gekleurde afscheidingen in de huid, is bijna bij alle Haematonoses der huid, de k l e u r der aangedane plaatsen, en bij velen, door de met vermeerderden toevoer van bloed gepaard gaande zwelling en de nederzetting der afgescheidene massa, ook

de vorm derzelve veranderd. Doch deze verandering van kleur en gedaante grondt zich niet, zoo als bij de ziektevormen der eerste Orde, eenvoudig op bovenmatige of te geringe ontwikkeling van enkele normale deelen der huid, welker weefsel onveranderd blijft, maar op den grooteren rijkdom aan bloed en vaten, op de vorming en afscheiding van nieuwe voortbrengsels enz., en het weefsel van de, door eenige bloedziekte aangedane plaats der huid, is in eenen hoogeren of geringeren graad veranderd.

6. Al deze ziekelijke verschijnselen bepalen zich echter, bij de meeste hiertoe behoorende soorten, slechts tot enkele min of meer beschrevene plaatsen der huid, en de aan de huidaandoeningen eigenaardige neiging om zich tot afgezonderde, min of meer regelmatige gedaanten te vormen, vertoont zich bij deze orde veel duidelijker dan bij de vorige, en wordt bij haar tot regel aangenomen, op welke, naar verhouding, slechts weinige uitzonderingen zijn.

7. Bij de meeste soorten neemt het zenuwstelsel der huid aandeel in de oorspronkelijk in het vaatstelsel wortelende ziekte; zij zijn pijnlijk, branden, jeuken enz. Doch er bestaan ook geslachten en soorten, aan welke alle ziekelijke gewaarwordingen vreemd zijn, en andere, die slechts gedurende zekere tijdperken van hun beloop pijnlijk zijn en later zelfs de huid gevoelloos maken (Anthrax).

8. De stoornissen in de verrigtingen, welke door de bloedziekten der huid worden te weeg gebragt, zijn dien ten gevolge in het algemeen grooter, dan die der voorgaande orde; — zij misvormen, benadeelen het afscheidings- en gevoelsvermogen der huid, veroorzaken pijn, en vele van dezelve kunnen, op eene later te verklarene wijze, zelfs gevaarlijk worden.

Verspreiding, Mededeeling, Zamenstelling.

Deze verschillen zeer, naar gelang der bijzondere familiën en soorten, en ik moet derhalve op derzelver afzonderlijke behandeling verwijzen.

Deelneming van het geheele organismus.

Het geheele vaatstelsel neemt somtijds aan het lijden van enkele zijner gedeelten, der huidvaten, aandeel, en wanneer van alle Morphonoses der huid, slechts de wonden in zeldzame gevallen met koorts verloopen, zoo kunnen alle de tot de 2de Orde behoorende soorten, ten minste in hare meer ontwikkelde, uitgebreide vormen, met algemeene terugwerking in de vaten gepaard gaan, welke, even als de plaatselijke aandoening, het karakter van Erethismus, Synocha en Torpor kan aannemen. Er zal overigens zoo veel te ligter koorts verschijnen, hoe jonger en bloedrijker de aangedane persoon, hoe grooter de aangedane oppervlakte der huid, hoe spoediger de ontwikkeling der ziekte en hoe digter hare zitplaats bij andere gewigtige organen is.

Haar karakter wordt, behalve door den vorm der Haematonoses, door de gesteldheid der zieken en door het algemeen ziektekarakter bepaald. Altijd echter is de koorts een secundaire, eerst door het lijden der huid verwekte toestand; de huidaandoening is nooit het gevolg of het uitwerksel van dezelve en de opwekking in de vaten, de veranderingen in de afscheiding enz., met één woord, de koortsachtige verschijnselen gaan niet, even als bij acute huidziekten, de huidaandoening vooraf, maar verschijnen eerst met of na dezelve.

Oorzaken.

In het algemeen heeft de huid tot het lijden dezer Orde zoo veel te meer voorbeschiktheid, als haar natuurlijk vaatleven meer is opgewekt, en men treft hetzelve dierhalve het menigvuldigst bij jeugdige personen met eene zachte, weeke huid aan.

Tot de gelegenheid gevende oorzaken rekent men allen uitwendigen, de huid middellijk of onmiddellijk treffenden invloed, welke óf door prikkeling der vaten, ophooping van bloed naar de huid verwekt, óf door eene chemische en dynamische, aan het organismus vijandige verhouding, hare afscheiding in hoedanigheid verandert.

Beloop en Uitgang.

De bloedziekten der huid zijn in het algemeen in haar beloop het meest acuut onder de Dermatonoses, ofschoon er ook onder haar soorten voorkomen, welke jaren lang, ja het geheele leven door, blijven bestaan. — Bij vele van dezelve bestaat er een bepaalde duur, ofschoon ook niet van de geheele ziekte, toch van enkele vormingen in de huid, en deze eigenschap staat in eene juiste verhouding met de meer of mindere groote neiging der afzonderlijke familiën en soorten, om afgezonderde, meer organische vormingen voort te brengen; hoe meer deze ontwikkeld zijn, des te bepaalder is haar duur. Haematonoses der huid, die met koorts vergezeld gaan, verloopen in het algemeen spoediger dan dezulke, waarbij zich deze niet vertoont, en men ziet, namelijk bij het erethisch karakter der algemeene terugwerking, dikwijls genezing zonder behulp der kunst bij haar voorkomen.

Over het algemeen is de uitgang in gezondheid ongelijk menigvuldiger bij de Haematonoses, dan bij de Morphonoses der huid, en volgt hier meestal onder eene krisis, die of slechts plaatselijk, of tevens algemeen is, voornamelijk bij koortsachtige vormen en soorten. Daarom is echter ook de dood meer het gevolg der Haematonoses, dan der Morphonoses, en de koorts, vooral wanneer zij een ontstekingachtig of een traag karakter aanneemt, veroorzaakt nu en dan gevaren, welke door de plaatselijke aandoening op zich zelve niet zouden ontstaan zijn. Op welke wijze vele soorten in gedeeltelijke genezing en andere ziekten eindigen, zal bij hare behandeling opgegeven worden.

V o o r z e g g i n g.

De bloedziekten der huid, ofschoon zij ook, even als over het algemeen de meeste Dermatonoses, zonder gevaar zijn, hebben evenwel ook vele soorten (ontstekingen, Typhoiden), welke dikwijls het leven bedreigen. Dit gevaar wordt echter minder door de aandoening der huid, dan door den verderen voortgang op andere gewigtige organen en door de koorts te weeg gebragt, ofschoon ook storing en verandering in de afscheiding eener groote huidoppervlakte, gedurende eenen langeren tijd, nadeelig voor het organismus worden kan. Deze punten bepalen alzoo in het algemeen de voorzegging. — Of echter eene hiertoe behoorende soort ligter of moeijelijker te genezen zij, hangt van omstandigheden af, welke wij bij de afzonderlijke Familiën behandelen zullen.

B e h a n d e l i n g.

Men kan bezwaarlijk algemeene grondstellingen omtrent de genezing der tot deze Orde behoorende familiën maken. Even als bij alle Dermatonoses, zoo is ook voorzeker bij haar de plaatselijke behandeling de hoofdzaak; doch hebben ook inwendige middelen, deels als afleidende, deels aan de koorts en andere bijkomende verschijnselen beantwoordende, reeds eene hoogere beteekenis. Behalve de ontstekingwerende of prikkelende geneeswijze, die overeenkomstig den graad van plaatselijke en algemeene terugwerking moet gekozen worden, komt voornamelijk de afleidende behandeling in aanmerking, en helpen in verscheidene soorten die middelen veel, welke de afscheiding der huid in hoedanigheid veranderen.

V e r d e e l i n g.

Deze Orde wordt in 3 Familiën verdeeld: in Eczematoses of eenvoudige ziekten der afscheiding, Phlogoses of ontstekingen, en in Typhoides of het bederf der huid. — Bij alle andere bloedziekten, welke de huid

aandoen, lijdt deze niet primair, en de ziekelijke veranderingen, welke in haar worden voortgebragt, behooren derhalve tot de Dermapostases of Dermexantheses, niet tot de eerste Klasse, de ware idiopathische huidziekten.

Vijfde Familie. Eczematoses.

Eenvoudige ziekten in de afscheiding der Huid.

Etymologie. v. ἐκζάω, effervesco.

Synonymen. De Impetigines van J. P. Frank en de Dermatoses eczemateuses van Alibert kan ik niet als synonymen tot mijne Eczematoses stellen, omdat Frank alle chronische huidziekten tot de Impetigines rekent, en Alibert de genoemde groep slechts op onwezentlijke, grootendeels uitwendige kenteekenen grondt; doch mijne Familie daarentegen die idiopathische huidziekten in zich bevat, welke op eenvoudige, tegennatuurlijke afscheiding berusten en voor de huid wezentlijk hetzelfde schijnen, wat Blennorrhagiae voor de slijmvliezen, Hydrochyses voor de weivliezen zijn enz., namelijk eenvoudige bloedziekten, bij welke zich, uit meer of min duidelijke ophooping van bloed, vermeerderde en in hoedanigheid veranderde, afgescheidene zelfstandigheden vormen, welke voorzeker, naar de verscheidenheid der weefsels en der natuurlijke afzondering, zich anders in de slijm- en weivliezen, dan in de uitwendige bekleedselen voordoen. — Slechts de Impetigines van Schönlein komen in der daad tamelijk met mijne Eczematoses overeen.

Kenmerken.

a. *Physiologische.*

1. De zitplaats van het ziekteproces is altijd, primair en idiopathisch, de uitwendige huid. — Even zoo min als zonder slijmvliezen Blennorhagiae, zonder weivliezen Hydrochyses kunnen ontstaan, even zoo min kunnen Eczematoses in andere weefsels voorkomen, en alle aandoeningen, die oorspronkelijk in andere organen beginnen en de huid slechts secundair aandoen, behooren tot andere Familiën en Klassen.

2. De huid bevindt zich, in grootere of geringere uitgebreidheid, meer of min duidelijk in eenen staat van congestie. — Zij vertoont zich, ten minste in het begin, bij de meeste soorten, in verschillende graden, van het naauwelijks bemerkbare rozenrood, tot het sterkste scharlakenrood gekleurd, en deze kleur geeft haren eenvoudig bloedrijken, niet ontstekingachtigen aard te kennen, door het oogenblikkelijk verdwijnen bij den vingerdruk. Dikwijls ziet men ook opzetting en kleine gezwellen der aangedane huid. — Deze verschijnselen van Hyperaemie vertoonen zich des te duidelijker, hoe meer de vorm der Eczematoses ontwikkeld en acuut is; doch zij beperken zich gewoonlijk, ingevolge de reeds meermalen vermelde neiging om afgezonderde vormingen voort te brengen, op meer of min beschrevene, grootere of kleinere plekken der huid, en verschijnen daarom meestal in de gedaante van grootere of kleinere, regelmatig of onregelmatig gevormde vlekken, die tusschen elkander, geheel normale plaatsen der huid overlaten.

3. De afscheiding der huid is in hoedanigheid en hoeveelheid veranderd. — Op de plaatsen, waar de ophooping van bloed grooter is, is zij vermeerderd; op de overige huid daarentegen meestal verminderd. Hare veranderde hoedanigheid kennen wij echter nog in het geheel zoo naauwkeurig niet, als het voor de Nosologie en Therapie te wenschen ware. Daar de huid ook in

den gezonden toestand zich niet tot eene enkele afscheiding bepaalt, maar eene reeks van afscheidingsvoortbrenselen oplevert, zoo lijdt ook bij vele Eczematoses voornamelijk deze, bij andere hoofdzakelijk gene harer afscheidingen. Menigwerf is de uitwaseming en afscheiding van het zweet veranderd; het zweet vloeit buitengewoon sterk en toont door reuk, kleur enz. aan, dat deszelfs hoedanigheid van den normalen toestand afwijkt; dikwijls lijdt ook hoofdzakelijk dat gedeelte der huid, hetwelk de kleurstof vormt, en verschillende soorten van kleurstof plaatsen zich onder de opperhuid, of de opperhuid zelve is veranderd (bij de schubben), dewijl de afscheiding van hoornstof op eene tegennatuurlijke wijze plaats heeft. Bij vele andere soorten worden, door de oppervlakte der in de congestie begrepen lederhuid, vloeistoffen afgescheiden, zoo als zij in den normalen toestand niet voorkomen en welke zich onder de opperhuid ophoopen; en eindelijk zijn er nog Eczematoses, bij welke de afscheiding der cryptae sebaceae vermeerderd en veranderd is. Bij vele soorten komt slechts eene eenige dezer veranderingen, bij anderen meerdere derzelve te gelijk voor. — Doch, zoo als het schijnt, hebben ook de zoo verschillende oorspronkelijke oorzaken der Eczematoses, welligt ook ouderdom en gesteldheid der zieken, de plaats der huid, welke aangedaan is, het tijdstip, in hetwelk de ziekte staat enz., invloed op den aard van het ziekelijke voortbrengsel, en dit is daarom even zoo verscheiden als de gedaante, kleur en uitgebreidheid der verschillende soorten van Eczematoses. Indien wij echter een besluit zouden durven trekken uit het weinige, dat de organische scheikunde ons hieromtrent geleerd heeft, en uit de overeenkomst der Eczematoses met andere eenvoudige afscheidingsziekten, b. v. de catarrhale en acuut hydropische aandoeningen, zoo bevatten ook hare voortbrengsels hoofdzakelijk de wezentlijke bestanddeelen van

de normale afgescheidene stoffen van het lijdende orgaan, en voorzeker wordt bij hen, zoo als in de bij de Dermapostases en Dermexantheses afgescheidene vloeistoffen, niets eigenaardigs gevonden; voorzeker nooit zijn zij geleiders van smetstoffen.

4. Even als de vermeerderde toevoer van bloed, uit welken zij ontspringt, zoo heeft ook de tegennatuurlijke afscheiding van de door Eczematoses aangedane huid, eene zekere neiging tot omschrevene afgezonderde vormingen. Deze ontbreekt bij weinige soorten, en openbaart zich in de minder duidelijke, door de meer of min bepaalde, omschrevene gedaante van de veranderingen der opperhuid en afscheidingen van kleurstof; in de meer volkomene daarentegen, door het ontstaan van verschillend ontwikkelde, het afscheidingsvoortbrengsel omvattende, nieuwe vormingen, vruchten, welke zich uit de omschrevene, door bloedophooping aangedane plaatsen, op welke zij kiemen (halo), even als de vruchten der planten, zich uit het pericarpium schijnen te voeden en den vermeerderden toevoer van vochten in die mate doen verminderen, als zij meer volkomen worden. Zij hebben verschillende levenstijdperken en eenen meer of min bepaalden duur.

5. Deze vruchten, welke met de organische ligchamen, namelijk met de parasitisch groeijende planten, in vele opzigten te vergelijken zijn, hebben tot haar bestaan, even als andere organische ligchamen, de lucht en de warmte noodig, en op vele derzelve schijnt het licht eenen grooten invloed te hebben. Met eene vetlaag overtoogen, sterven dikwijls, ten minste de meer ontwikkelde soorten af, en bij eenen geringeren warmtegraad kiemen zij niet, terwijl de warmte hare ontwikkeling begunstigt. Op vele van dezelve werkt het begin van de lente, even als op den plantengroei en, dat vele Eczematoses van het licht afhangen, bewijst haar uitsluitend voorkomen op onbedekte ligchaamsdeelen. — Hoe meer

de verschillende ziektevormen ontwikkeld zijn, des te noodzakelijker worden hun de opgegevene invloeden.

6. Even als elke vrucht in het bijzonder, doorloopt ook bij vele der meer ontwikkelde soorten het geheele ziekteproces verschillende tijdperken, namelijk van deszelfs ontstaan, wasdom, bloei, ouderdom en afsterven. De bepaalde levensduur der enkele vrucht echter, strekt zich doorgaans niet uit tot het geheel der ziekte; gewoonlijk geschiedt de vorming van zoodanige vruchten niet op eens, doch langzamerhand en van tijd tot tijd uitbottend, en terwijl enkel de verandering der huid haar tijdperk, in eenen bepaalden tijd voleindigt, duurt de ziekte in haar geheel soms dagen, weken of maanden.

7. Bij de meeste soorten van Eczematoses neemt het zenuwstelsel der huid aandeel in de oorspronkelijk in het vaatleven wortelende aandoening. Velerlei gewaarwordingen: kittelen, jeuken, branden enz. begeleiden de verschillende soorten, nu eens gedurende haar geheele beloop, dan weder slechts gedurende bepaalde tijdperken. Evenwel zijn er ook geslachten en soorten, die zonder eenig pijnlijk gevoel verloopen. Waar echter het zenuwleven er mede aandeel in neemt, vertoont zich de gevoeligheid ook verhoogd; geringere gevoeligheid, Anaesthesia der huid komt in vereeniging met Eczematoses nooit voor.

8. Vele Eczematoses hebben dikwijls hetzelfde verloop, ten gevolge van hetgeen er door normale of ziekelijke invloeden in het binnenste der organen, voornamelijk der afscheidende weefsels, omgaat, en er bestaan bepaalde, hiertoe behoorende ziektevormen, welke dikwijls in vereeniging met aandoeningen van bepaalde organen voorkomen. Zoo vertoont zich b. v. chloasma hepaticum dikwijls bij leveraandoeningen, chloasma uterinum gedurende de zwangerschap, bij stoornissen in de maandstonden en ziekten der baarmoeder, acne rosacea

menigmaal in vereeniging met bezwaarnissen in de spijsvertering. Doch de meeste dezer ziektevormen treft men even zoo dikwijls zonder deze verbinding aan, en hunne vereeniging met inwendige aandoeningen is derhalve geen noodzakelijk vereischte; zij hechten zich aan geene bepaalde ziekte van inwendige weefsels, maar slechts in betrekking tot zekere organen, en chloasma hepaticum vertoont zich bij de verschillendste soorten van leverziekten, acne rosacaea zoowel bij personen, die aan slechte spijsvertering lijden, als bij voorwerpen met scirrhus ventriculi; ja vele van hen komen zelfs in vereeniging met natuurlijke, niet ziekelijke veranderingen van bepaalde organen voor: zooals chloasma uterinum in de zwangerschap, strophulus gedurende de wording der tanden enz. Hunne verhouding tot de nevens hen verloopende inwendige ziekelijke toestanden is eene geheel andere, dan die der Dermapostases en Dermexantheses, bij welke het kiemen uit eenen inwendigen wortel, een noodzakelijk vereischte tot haar vrijwillig ontstaan is en die, in de volle beteekenis des woords, slechts verschijnselen van een dieper gelegen lijden zijn, aan welke niet zoozeer eene bepaalde zitplaats, als wel een bepaalde aard en hoedanigheid eigen is. De vereeniging van vele Eczematoses met inwendige aandoeningen daarentegen, wordt eenvoudig daardoor bewezen, dat de huid bij hare innige physiologische, wederkeerige verhouding met zoo menigvuldige weefsels, door aandoeningen van andere organen, sympathisch zoozeer gewijzigd en in hare afscheiding veranderd worden kan, dat zij voor bepaalde ziektevormen eene voorbeschiktheid toont, die derhalve even zoo min ophouden, ware idiopathische huidziekten te zijn, als ziekten van inwendige organen, die door schadelijkheden ontstaan, welke de huid treffen, deuteropathisch of symptomatisch kunnen genoemd worden.

b. *Anatomische.*

1. De Eczematoses doen primair en, wanneer zij

zonder zamenstelling verloopen, gedurende haren geheelen duur, slechts de afscheidende huiddeelen aan. — De uitbreiding van vaten in de bovenste lagen der lederhuid, het zoogenaamde rete vasculare, de cryptae sebaceae, de afscheidingsorganen der hoornstof en van de kleurstof der huid, en deze afgescheidene zelfstandigheden zelve zijn veranderd, niet echter de diepere lagen van de eigenlijke lederhuid.

2. Het vaatnet op de oppervlakte der lederhuid is meer of minder duidelijk, nu eens in het begin, dan eens in het geheele beloop der Eczematoses; meestal plaatsgewijze, in grootere of kleinere plekken opgeloopen en vormt aldus die, door de opperhuid heen schijnende roode kleur, welke nu eens regelmatig, dan onregelmatig, gewoonlijk rondachtig gevormd, den meesten hiertoe behoorenden ziektevormen tot grondslag dient en Areola of Pericarpium genoemd wordt. Dit oploopen is bij de meer volkomene vormen en bij een schielijker verloop levendiger, dan in het tegenovergestelde geval en hier naauwelijks bemerkbaar. Het neemt altijd met de volkomenere ontwikkeling der aandoening af, en verdwijnt dikwijls in latere tijdperken. Somwijlen gaat het met opzetting en zwelling van de oppervlakkige lagen der lederhuid verbonden, en alsdan zijn de Pericarpia boven de gelijke oppervlakte der huid verheven. Nooit strekt zich de roodheid dieper in de lederhuid uit.

3. Nevens en ten gevolge van dezen vermeerderden bloedtoevoer worden in de huid ziekelijke afscheidingen aangetroffen. Slechts bij weinige vormen, bij de Ephidroses b. v., worden zij in de gedaante van een meer of minder veranderd zweet afgescheiden, hetwelk tegen den, in dusdanige gevallen meestal weinig vermeerderden toevoer van bloed opweegt; gewoonlijk worden zij in de huid — onder de opperhuid — terug gehouden en dragen zij tot de verandering van hare kleur en haar weefsel bij.

4. Bij eene reeks van minder ontwikkelde Eczemato-

ses toont zich voornamelijk de vorming der kleurstof en die der opperhuid veranderd. Kleurstoffen van verschillenden, meestal vrij donkeren tint zijn in het slijmnet van de aangedane plekken der huid geplaatst, b. v. bij Lentigo, Chloasma enz.; of de opperhuid is bij plekken verdikt, ondoorschijnend en laat, schubben vormende, van de onderliggende lederhuid los, b. v. bij Pityriasis. Somwijlen bestaan tegennatuurlijke afscheiding van kleurstof en verandering der opperhuid bij elkander, zooals bij chloasma hepaticum en vele soorten van Pityriasis. Bij alle deze vormen ontbreekt echter de duidelijke vorming van afgezonderde, een meer zelfstandig leven voerende gewrochten, op het pericarpium; allen vormen zij vlekken (maculae), uit welke zich geene vruchten verheffen, waarom wij dezelve Vruchtlooze, Acarpae noemen.

5. Bij eene andere reeks van meer volkomen ontwikkelde, hiertoe behoorende ziektevormen, bevinden zich op de beschrevene Pericarpia, welke doorgaans levendiger rood gekleurd zijn, dan bij de Acarpae, verschillende soorten van exanthematische vruchten, rondachtige, binnen zich zelve bepaalde uitpuilingen, boven de oppervlakte der huid en van het pericarpium, welke gevormd worden, gedeeltelijk door opzwelling van de oppervlakkige lagen der lederhuid, gedeeltelijk door vloeistoffen, welke in het rete vasculare afgescheiden, onder de opperhuid, welke zij opligten en uitzetten, terug gehouden worden. Die, door vermeerderden bloedtoevoer aangedane plaats der huid, welke aan zulke vruchten tot grondslag dient, staat in zooverre gelijk aan een pericarpium, als hetzelve de vorming der vruchten tijdelijk vooruitloopt, haar als het ware, voedsel geeft en met haren wasdom gewoonlijk in omvang en hooger roode kleur afneemt. Nu eens dient eene roode vlakte aan meerdere vruchten tot een gemeenschappelijk pericarpium — Polycarpae; dan wederom zit elke vrucht

in het midden van een afgezonderd pericarpium — Monocarpae. De vruchten zelve echter zijn van eenen drievoudigen aard: knopjes, blaasjes of puisten; waarschijnlijk verschilt haar inwendige bouw nog bovendien naar de verschillende geslachten en soorten; doch de fijnere pathologische Anatomie heeft ons hieromtrent nog een even weinig voldoend uitsluitsel gegeven, als de organische scheikunde ten opzigte van de hoedanigheid der zich in haar bevindende vloeistoffen.

6. Nog eene andere reeks van eenvoudige afscheidings-ziekten der huid wortelt in de cryptae sebaceae en de pathologische Anatomie toont deswegens aan, dat deze veranderd zijn; er heeft vermeerderde toevoer van bloed naar dezelve en haren omtrek plaats; hare holligheden zijn opgevuld met verhard huidsmeer; de naburige huid is met afscheidingsvoortbrengsel bedekt enz. — Deze ziektevormen noemen wij Seborrhoeae (huidvet-vloeden).

7. De pathologisch-anatomische veranderingen, welke de Eczematoses in de huid te weeg brengen, zijn dien ten gevolge, naar gelang van het voornamelijk lijdend gedeelte der huid en der sterkere of geringere ontwikkeling, van eenen vrij veelvuldigen aard; evenwel verschillen de opgenoemde reeksen, naar welke wij de verwantschappen der familie te zamen stellen, niet zoozeer, dat niet meerdere van deze toestanden bij elkander voorkomen en zich tusschensoorten en overgangen zouden kunnen vormen. Zoo komen namelijk Seborrhoeae dikwijls nevens andere soorten voor, en kan men het geslacht Amorpha als eene middelsoort tusschen de Ephidroses en Acarpae, het geslacht Psoriasis als eenen overgang der Acarpae tot de Polycarpae, vele soorten van Strophulus en Psydracia als tusschendeelen der Polycarpae en Monocarpae, en Acne als eene verbinding tusschen Seborrhoeae en Eczematoses monocarpae aanmerken.

8. Bepaalde pathologisch-anatomische veranderingen van inwendige organen hebben bij geene Eczematoses plaats; wel echter bij enkele soorten, somwijlen veranderingen van eenen veelvuldigen aard in bepaalde organen; b. v. bij personen met chloasma vulgare nu eens eenvoudige overvulling van bloed, dan eens slepende ontsteking, of tuberkels der lever enz.; dikwijls echter ook is het gansche galafscheidings-toestel volkomen gezond en bestaat er over het algemeen geen spoor van inwendige veranderingen.

Deelneming van het geheele organismus.

Slechts zelden naar verhouding, bij jonge prikkelbare voorwerpen, bij eene snelle vorming en een haastig beloop, gaan Eczematoses met koorts vergezeld. Deze koorts is steeds secundair en heeft bijna altijd een erethisch karakter. — Menigvuldiger neemt het geheele gestel op eene andere wijze in vele soorten aandeel. De parasitisch groeijende uitwassen op de huid, woekeren somwijlen bij verdere uitbreiding en langeren duur ten koste der voeding; de krachten en de omvang des ligchaams verdwijnen; er verschijnt zelfs uitteringskoorts, waterzucht enz.

Verspreiding, Mededeeling, Zamenstelling.

De meeste Eczematoses hebben bepaalde ontkiemingsplaatsen, op welke zij het eerst en bij voorkeur verschijnen; ja bij vele van dezelve, b. v. bij den uitslag door braakwijnsteen verwekt, doet zich deze vooringenomenheid zelfs dan nog gelden, wanneer de hem te weeg brengende inwerkingen, andere plaatsen der huid treffen; bij aanhoudende inwrijvingen verwekt Tartarus stibiatus, behalve op de aangewende plaats, dikwijls ook uitslag aan de teeldeelen. — Van deze ontkiemingsplaatsen uitgaande, verspreiden zich de hiertoe behoorende ziektevormen, meestal naar den zamenhang, over grootere of kleinere plaatsen der huid, en somtijds over het geheele ligchaam; het grootste aantal van hen

blijft evenwel tot enkele ligchaamsdeelen beperkt, en vele zijn in hunne verbreiding, zelfs aan de enge grenzen van zekere gedaanten gebonden.

Mededeeling, in eenen meer bepaalden zin van het woord, komt niet voor. De Eczematoses zijn der huid zoo eigen, als de Blennorrhagiae aan de slijmvliezen, en kunnen zich in geen ander weefsel ontwikkelen. Wel echter heeft er een overgang der Eczematoses op andere organen, met verandering van hare natuur, met Metaschematismus plaats, en volgt nu eens den zamenhang, dan weder in sprongen. — In het eerste geval worden namelijk naburige slijmvliezen medelijdend aangedaan, en gaat b. v. uitslag in het aangezigt niet zelden van Blennorrhoea, of zelfs van ontsteking van het oog, van het oor enz. vergezeld; in sprongen echter met verdwijning der huidaandoening, door stofverplaatsing, doen vele Eczematoses voornamelijk gaarne de weivliezen aan, terwijl zij in dezelve Hydrops acutus of ontsteking te weeg brengen. Dit heeft evenwel in het algemeen slechts met zoodanige vormen en soorten plaats, welke met inwendige storingen vergezeld gaan, en aan welke zich het organismus gewend heeft, wanneer zij, bij eene slechte behandeling, door uitwendigen invloed gewelddadig van de huid verdreven worden. De meeste Eczematoses zijn van eene zeer bepaalde natuur, en stofverplaatsingen komen veel zeldzamer voor, dan bij de Dermapostases en Dermexantheses.

Wat aangaat het zamenstellingsvermogen van de eenvoudige afscheidingsziekten der huid, zoo kunnen zij, uitgenomen de vermelde zamenstelling met het lijden van bepaalde inwendige organen, in de huid zelve met ontsteking en dyscrasische ziekteprocessen gepaard gaan. — De eerste vormt zich (namelijk bij de sterker ontwikkelde soorten) uit den vermeerderden toevoer van bloed, wanneer deze door nieuwe schadelijkheden, door eene te prikkelende behandeling en

dgl. nog verhoogd wordt, en hiertoe behooren tevens de, na vele Eczematoses voorkomende veretteringen der lederhuid, likteekens, verhardingen enz. Worden echter personen, welke kiemen van ontaarding der vochten bij zich dragen, door Eczematoses aangedaan, of vormt zich nevens deze nog eene Dyscrasie, zoo worden niet zelden de oorspronkelijk eenvoudige afwijkingen in de afscheidingen der huid, met den tijd gebruikt tot afscheiding van dyscrasische stoffen, en er vormen zich uit de Eczematoses overgangssoorten tot de Dermapostases en kunnen deze zelve ook daaruit ontstaan.

Niet minder dikwijls echter dan zulke zamenstellingen, toonen de Eczematoses eene uitsluitende, vijandige verhouding tegen andere ziekten. — Het is eene bekende zaak, dat acute huidziekten, de ziektevormen van onze 3de Klasse, bovendien echter ook kinkhoest, tusschenpozende koorts, en vele andere gelijksoortige ziekten, veel zeldzamer bij personen met chronischen uitslag, dan bij gezonden voorkomen, en dat, wanneer pokken, Scarlatina en dergelijke besmettelijke aandoeningen daarenboven bij personen, die aan Eczematoses lijden, wortel vatten, die Eczematoses gaarne vóór het uitbreken derzelve, verdwijnen, en nu eens slechts zoo lang de nieuwe ziekte duurt, dan weder voor altijd verdrongen worden.

Erkenning.

De Franschen hebben de Eczematoses, met weinige uitzonderingen, voor ontstekingen der huid gehouden, en ook in Duitschland zijn er Geneeskundigen, die het denkbeeld van ontsteking zoo ver uitbreiden, dat bijna alle bloedziekten en tevens ook de eenvoudige afscheidingsziekten der huid, in hetzelve begrepen worden. Doch bij alle verdeelingen, alleen op den uitwendigen vorm en gedaante der huidziekten gegrondvest, worden dezelve gerangschikt, onder de Exanthemata en Dermapostases, en, volgens Frank, naar het haastig of slepend

beloop, voornamelijk onder de Dermapostases — De Eczematoses zijn echter, zoowel van de ware ontstekingen als van alle deuteropatische aandoeningen der huid, door bepaalde in- en uitwendige kenteekenen gescheiden, en ik zal hare onderscheidingskenmerken bij de behandeling der afzonderlijke Familiën en Klassen, met welke men haar verwisseld heeft, trachten vast te stellen.

Oorzaken.

Even als bij het ontstaan van alle ziekteprocessen, doen zich ook bij dat van de Eczematoses, twee soorten van oorzaken voor: in- en uitwendige, voorbeschikkende en gelegenheid gevende.

a. *Inwendige oorzaken.*

1. Een bepaalde ouderdom en zekere ontwikkelingstijdperken hebben invloed op het ontstaan der hiertoe behoorende ziektevormen. Zij komen in het algemeen tusschen de 5de maand en het 25ste jaar het menigvuldigste voor, worden alsdan gedurende den mannelijken leeftijd zeldzamer en in het afnemende levenstijdperk wederom iets menigvuldiger. — Doch er bestaan andere vormen, die meer bij het kind, andere, die meer bij bejaarden voorkomen, en vele soorten bepalen zich tot veel kortere tijdperken, b. v. strophulus dentitionis, bij de ontwikkeling der eerste tanden.

2. Het geslacht. — Er zijn soorten, die in het mannelijke, en wederom andere, die menigvuldiger in het vrouwelijke geslacht zijn.

3. De gesteldheid der huid. — De meeste Eczematoses ontstaan bij voorkeur op eene gevoelige, weeke, rijkelijk afscheidende huid; de reeds in den normalen toestand sterk ontwikkelde werkdadigheid der vaten wordt ligter tot bovenmatige, ziekelijke afscheidingen gebragt. Doch er bestaan ook uitzonderingen op dezen regel, en de schubvormige uitslag, Pityriasis en Psoriasis, het geslacht Lichen, eenige soorten van

Psydracia enz. worden meer in eene harde, onwerkzame huid aangetroffen.

4. Het lijden of ten minste de verhoogde gevoeligheid van bepaalde inwendige organen stellen, zoo als reeds vermeld is, eene voorbeschiktheid tot vele soorten van Eczematoses daar: zoo als leveraandoeningen tot chloasma vulgare, aandoeningen der baarmoeder en de zwangerschap tot chloasma uterinum, maagaandoeningen tot acne rosacea enz.

5. Voor vele soorten geven zekere bezigheden en ambachten eene voorbeschiktheid (wegens hunne gelegenheid gevende oorzaken.) — Zoo ziet men impetigo sparsa voornamelijk bij bakkers, psoriasis palmaria bij kruideniers enz.

6. Of de aanleg tot bepaalde soorten van Eczematoses overgeërfd zoude kunnen worden, is nog niet door genoegzaam gewaarborgde waarnemingen bewezen. De meeste gevallen, uit welke men hare erfelijkheid zoude willen aantoonen, behooren niet hiertoe, maar tot de zonder tegenspraak erfelijke Dermapostases.

b. *Uitwendige Oorzaken.*

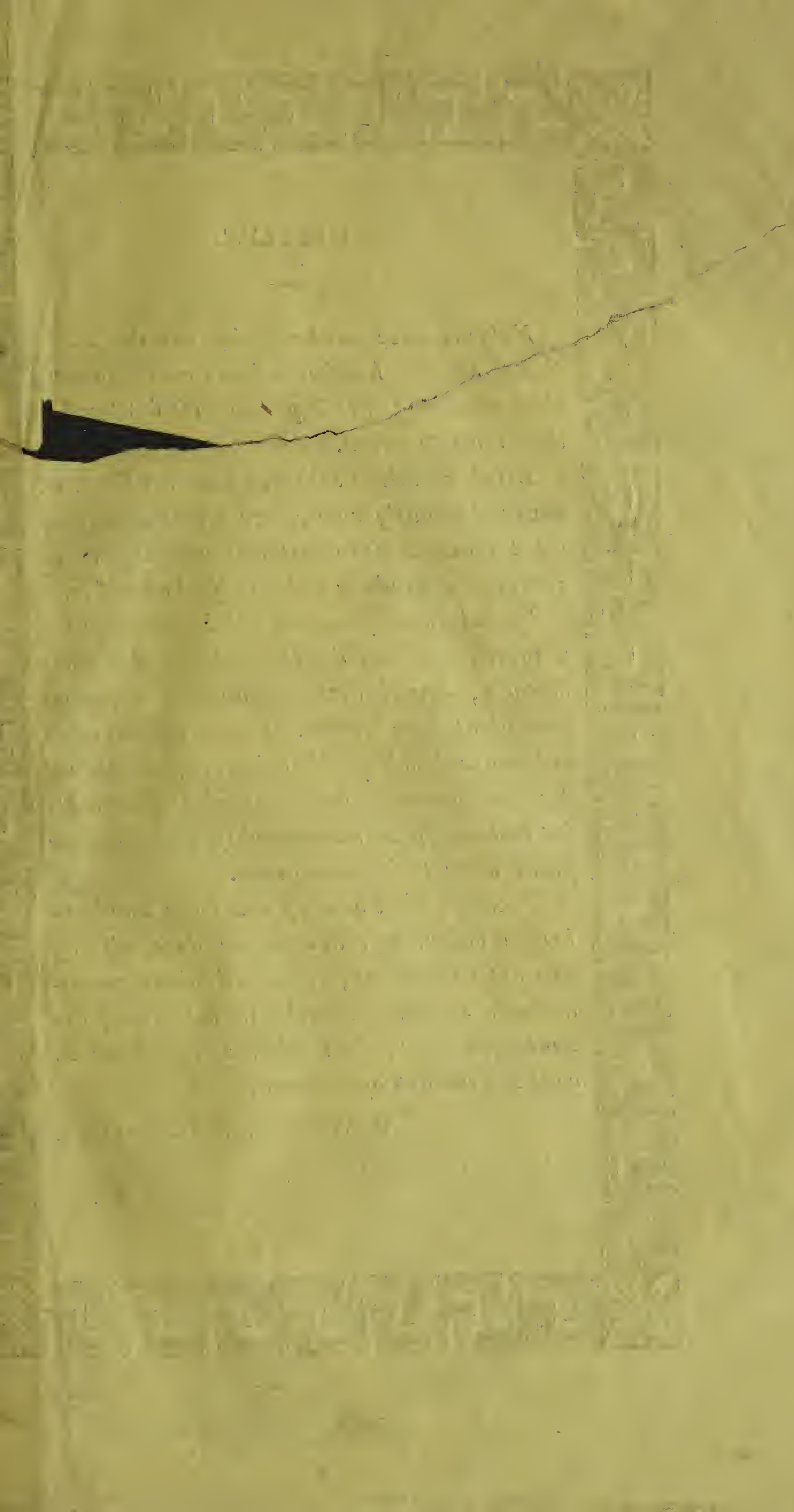
1. Al hetgeen de huid zacht, maar gedurende eenen langen tijd prikkelt, vermag eenvoudige afscheidingsziekten, Eczematoses te weeg te brengen. — Zoo ziet men de inwerking der zonnestralen, aanhoudend op de huid werkende, kunstige warmte, b. v. bij vuurarbeiders, keukenmeiden en dgl. Psydracia, het inwrijven van prikkelende zalven Ecthyma, kouden togt Seborrhagia enz. verwekken. Wordt de huid daarentegen door sterkere, spoediger werkende prikkels, zoo als werktuigelijke schadelijkheden, eenen sterken graad van warmte of koude enz. getroffen; komen zij met verhoogde plasticiteit des bloeds, met eenen ontstekingachtigen aanleg of met den genius morborum synochalis te zamen, zoo verhoogen zij het vaatleven niet slechts tot ver-

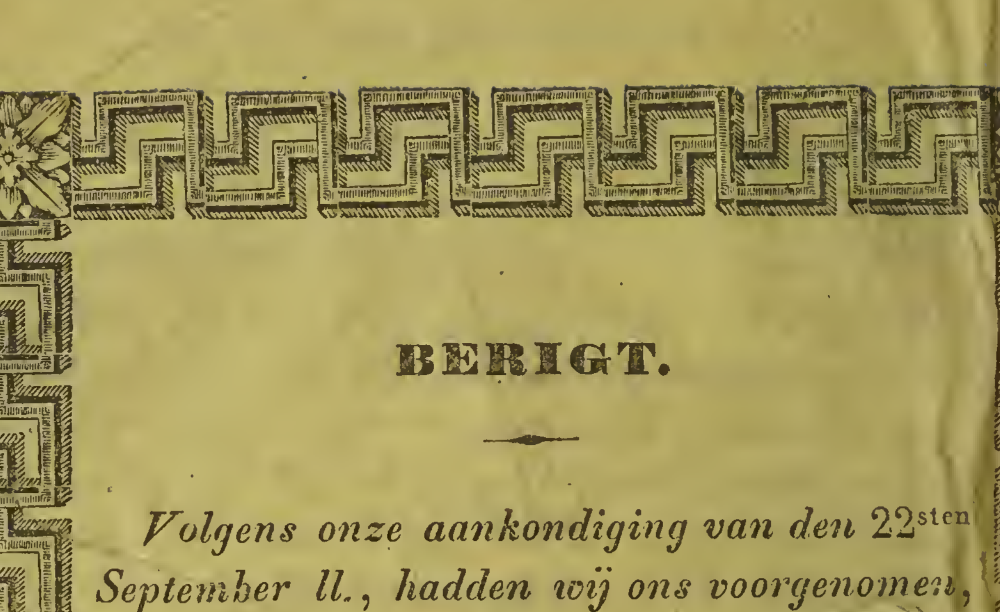
meerderden bloedtoevoer en ziekelijke afscheiding, maar zij wekken in hetzelve de neiging op, tot de vorming van een nieuw parenchyma, bij hetwelk de afscheiding te niet gaat; zij verwekken ontsteking der huid. Dezelfde uitwendige schadelijkheden kunnen dierhalve in onderscheidene graden, bij verschillende personen en op verschillende tijden, Eczematoses en Phlogoses der huid te weeg brengen, even als men, na denzelfden invloed op de slijmvliezen, nu eens catarrhale aandoeningen, dan ontsteking waarneemt.

2. Stoffen in het organismus, die of van buiten in hetzelve ingevoerd, of in hetzelve verwekt zijn, om als onvermengbaar te worden afgescheiden, brengen, wanneer de huid het werktuig harer afscheiding wordt, dikwijls Eczematoses te weeg, even als zij, door de slijmvliezen afgescheiden, in deze blennorhagische aandoeningen opwekken. Dit heeft zoo veel te ligter plaats, hoe vreemder de af te scheidene stoffen over het algemeen aan het organismns en in het bijzonder aan de normale afscheiding der huid zijn, hoe grooter hare hoeveelheid is, en hoe meer hare verwijdering door de huid tegenstand ontmoet. — Het ligtste worden de Eczematoses veroorzaakt, wanneer de huid ook het orgaan was, door hetwelk de vreemde stoffen ingevoerd werden, en inwrijvingen van braakwijnsteen, van kwik, van terpentijn, Ol. croton., van de meeste metalen, het baden in de meeste mineraalbronnen enz. veroorzaken een' eigenaardig' uitslag, in welken welligt door een naauwkeurig scheikundig onderzoek de stoffen, die hem te weeg bragten, zouden kunnen worden aangewezen. — Maar ook de door de longen, de maag en de aders opgenomene stoffen brengen, wanneer hare afscheiding door de huid overgenomen wordt, en niet zonder ziekelijke verandering geschieden kan, dikwijls de haar eigene vormen van Eczematoses voort; en men ziet, hoewel ook zeldzamer dan na inwrijvingen en dgl.,

psydracia mercurialis door het inwendig gebruik en dampbaden van kwikzilver, ecthyma antimoniale na de inwendige aanwending van den braakwijnsteen, psydracia urticata na het gebruik van terpentijn of copaivae-balsem, Argyria na eenen langen tijd helschen steen ingenomen te hebben, ontstaan enz. Het is opmerkenswaardig, en bewijst tevens de gelijkvormigheid der Eczematoses met de eenvoudige afscheidingsziekten van andere weefsels, dat dezelfde stoffen, naar mate zij in dit of dat weefsel worden afgescheiden, of Blennorrhoeae, of Eczematoses, of acute waterzucht, of rheumatische ziekten voortbrengen, zoo als b. v. het kwikzilver, of diarrhoea, of psydracia mercurialis, of pericarditis exsudativa, of rheumatismus metallicus. — Doch niet slechts van buiten ingevoerde onvermengbare stoffen verwekken, zoo als het schijnt, door de huid afgescheiden, Eczematoses; dusdanige stoffen kunnen zich ook in het organismus vormen, en hierop berust wel gedeeltelijk de zamenstelling van verschillenden, hiertoe behoorenden huiduitslag met het lijden van bepaalde inwendige organen, en van hier uitgaande verbinden zich de Eczematoses met de deuteropatische huidaandoeningen, met de Chymoplaniae en andere Dermapostases.

3. Men heeft verwaarloozing en onreinheid der huid tot eene der menigvuldigst gelegenheid gevende oorzaken van de Eczematoses gerekend; en in zoo verre door haar de uitwaseming belemmerd wordt, en de afgescheidene stoffen der huid tevens verstrammen en in dit orgaan verwijlen, dragen zij daar, waar ontaarde stoffen afgescheiden zijn, ongetwijfeld tot de vorming van uitslag bij. Voor zich alleen echter verwekken zij slechts alsdan hiertoe behoorende ziekten, wanneer, zoo als bij vele ambachten, de onreinheden, met welke de huid bedekt is, in hoedanigheid schadelijk, tot de boven vermelde stoffen of prikkels der huid kunnen aangemerkt worden. De zindelijkste ambachten worden over het

BERIGT.

Volgens onze aankondiging van den 22sten *September ll., hadden wij ons voorgenomen, elke aflevering met* 3 *platen en* 9 *à* [illegible] *druks uit te geven.* [illegible] rheumatische

Bij de vertaling echter, kwam het Dr. F. W. NOLTE *doelmatig voor, deze eerste aflevering uit* 2 *platen te doen bestaan, waarin eene op zichzelve staande afdeeling geheel vervat is.*

De volgende aflevering zal daarentegen uit 4 *platen met den daarbij behoorenden tekst bestaan, dewijl deze belangrijke afdeeling eene plaat meer vordert. Wegens de genoemde redenen zal ook de* 3de *aflevering slechts uit* 2 *platen bestaan, om naderhand (naar mate het onderwerp zulks vereischt), wederom eene plaat meer te kunnen geven.*

Dr. NOLTE *heeft ons, op onze tegen hem ingebragte bedenking, aangaande de afwijking van het Prospectus, verzekerd, dat deze veranderde schikking, welke in het belang der zaak geschiedt, door Heeren Inteekenaars goed zal worden opgenomen.*

H. W. HAZENBERG EN COMP.

Leyden, 15 Jan. 1842.

